

Onderstaande tekst dient louter ter informatie en is juridisch niet bindend. De instellingen van de EU zijn niet aansprakelijk voor de inhoud. Authentiek zijn alleen de versies van de op 19 maart 2020 vastgestelde tijdelijke kaderregeling (C(2020) 1863) en de wijzigingen daarvan, vastgesteld op 3 april 2020 (C(2020) 2215), 8 mei 2020 (C(2020) 3156), 29 juni 2020 (C(2020) 4509), 13 oktober 2020 (C(2020) 7127) en 28 januari 2021 (C(2021) 564), zoals die in het Publicatieblad van de Europese Unie zijn bekendgemaakt.

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
TIJDELIJKE KADERREGELING INZAKE STAATSTEUN TER
ONDERSTEUNING VAN DE ECONOMIE VANWEGE DE HUIDIGE COVID-19-
UITBRAAK

(GECONSOLIDEERDE VERSIE)

1. DE COVID-19-UITBRAAK, DE GEVOLGEN ERVAN VOOR DE ECONOMIE EN DE NOODZAAK VAN TIJDELIJKE MAATREGELEN

1.1. De COVID-19-uitbraak en de gevolgen ervan voor de economie

1. De COVID-19-uitbraak is een ernstige noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid voor burgers en samenlevingen, met besmettingen in alle lidstaten van de Unie. Het is ook een grote schok voor de wereldeconomie en de economie van de Unie en een gecoördineerde economische respons van de lidstaten en de EU-instellingen is van cruciaal belang om de repercussies voor de economie van de EU te verzachten.
2. De economie krijgt verschillende schokken te verduren. Er is een schok aan de aanbodzijde als gevolg van de verstoring van de toeleveringsketens, een schok aan de vraagzijde als gevolg van een geringere vraag van de kant van de consument, en daarnaast het negatieve effect van onzekerheid op investeringsplannen en de gevolgen van liquiditeitsbeperkingen voor ondernemingen.
3. De diverse inperkingsmaatregelen van de lidstaten, zoals bewaring van sociale afstand, reisbeperkingen, quarantaines en lockdowns, moeten ervoor zorgen dat de schok zo kort en beperkt mogelijk is. Deze maatregelen hebben een onmiddellijk effect op zowel vraag als aanbod en treffen ondernemingen en werknemers, met name in de sectoren volksgezondheid, toerisme, cultuur, kleinhandel en vervoer. Naast de onmiddellijke gevolgen voor mobiliteit en handel treft de COVID-19-uitbraak ook steeds meer ondernemingen in alle sectoren en van alle soorten, zowel kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) als grote ondernemingen. De gevolgen zijn ook merkbaar op de mondiale financiële markten, waarbij met name de liquiditeit zorgen baart. Deze effecten zullen niet tot één lidstaat beperkt blijven, maar de economie van de Unie als geheel verstoren.

4. In de uitzonderlijke omstandigheden die het gevolg zijn van de COVID-19-uitbraak, kunnen alle soorten ondernemingen met een ernstig gebrek aan liquiditeit te kampen krijgen. Solvente en minder solvente ondernemingen kunnen met een plotseling tekort aan of zelfs ontbreken van liquiditeit te maken krijgen. Met name kmo's lopen gevaar. Dit kan derhalve de economische situatie van veel gezonde ondernemingen en hun werknemers op korte en middellange termijn ernstig aantasten, maar ook op langere termijn indien hun voortbestaan in gevaar komt.
5. Banken en andere financiële intermediairs hebben een belangrijke rol te spelen in de aanpak van de gevolgen van de COVID-19-uitbraak, namelijk door de stroom van krediet naar de economie te handhaven. Indien de stroom van krediet ernstig belemmerd wordt, zal de economische activiteit sterk terugvallen, aangezien ondernemingen het moeilijk zullen hebben om hun leveranciers en werknemers te betalen. Tegen deze achtergrond moeten de lidstaten maatregelen kunnen nemen om kredietinstellingen en andere financiële intermediairs ertoe aan te zetten hun rol te blijven spelen in de ondersteuning van de economische activiteit in de EU.
6. Steun die de lidstaten op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU in het kader van deze mededeling aan ondernemingen verlenen via banken als financiële intermediairs, komt rechtstreeks aan die ondernemingen ten goede. Dergelijke steun heeft niet tot doel de levensvatbaarheid, liquiditeit of solvabiliteit van banken te behouden of te herstellen. Evenzo heeft steun die op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU door de lidstaten aan banken wordt verleend ter compensatie van de directe schade die zij ten gevolge van de COVID-19-uitbraak hebben geleden¹, niet tot doel de levensvatbaarheid, liquiditeit of solvabiliteit van een instelling of entiteit te behouden of te herstellen. Dergelijke steun zal dan ook niet als buitengewone openbare financiële steun worden aangemerkt in het kader van Richtlijn 2014/59/EU van het Europees Parlement en de Raad (de richtlijn herstel en afwikkeling van banken)² noch in het kader van Verordening 806/2014 van het Europees Parlement en de Raad (de GAM-verordening)³, en ook niet worden getoetst aan de staatssteunregels⁴ die van toepassing zijn op de banksector⁵.

¹ Dergelijke steun kan door de lidstaten worden aangemeld en de Commissie zal deze overeenkomstig artikel 107, lid 2, onder b), VWEU beoordelen.

² PB L 173 van 12.6.2014, blz. 190.

³ PB L 225 van 30.7.2014, artikel 3, lid 1, punt 29, van de GAM-verordening.

⁴ Mededeling van de Commissie – De herkapitalisatie van financiële instellingen in de huidige financiële crisis: beperking van steun tot het noodzakelijke minimum en bescherming tegen buitensporige mededingingverstoringen (“de herkapitalisatiemededeling”) (PB C 10 van 15.1.2009, blz. 2), mededeling van de Commissie betreffende de behandeling van aan een bijzondere waardevermindering onderhevige activa in de communautaire banksector (“de mededeling probleemactiva”) (PB C 72 van 26.3.2009, blz. 1), mededeling van de Commissie betreffende het herstel van de levensvatbaarheid en de beoordeling van de herstructureringsmaatregelen in de financiële sector in de huidige crisis met inachtneming van de staatssteunregels (“de herstructureringsmededeling”) (PB C 195 van 19.8.2009, blz. 9), mededeling van de Commissie betreffende de toepassing vanaf 1 januari 2011 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis (“de verlengingsmededeling van 2010”) (PB C 329 van 7.12.2010, blz. 7), mededeling van de Commissie betreffende de toepassing vanaf 1 januari 2012 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis (“de verlengingsmededeling van 2011”) (PB C 356 van 6.12.2011, blz. 7), mededeling van de Commissie betreffende

7. *Als banken als gevolg van de COVID-19-uitbraak buitengewone openbare financiële steun (zie artikel 2, lid 1, punt 28, van de richtlijn herstel en afwikkeling van banken en artikel 3, lid 1, punt 29, van de GAM-verordening) nodig zouden hebben in de vorm van liquiditeit, een herkapitalisatie of een maatregel ten behoeve van probleemactiva, zal moeten worden beoordeeld of de maatregel voldoet aan de voorwaarden van artikel 32, lid 4, onder d), i), ii) of iii), van de richtlijn herstel en afwikkeling van banken en artikel 18, lid 4, onder d), i), ii) of iii), van de GAM-verordening. Indien aan deze laatste voorwaarden is voldaan, zou de bank die deze buitengewone openbare financiële steun ontvangt, niet worden geacht te falen of waarschijnlijk te falen. In zoverre dergelijke maatregelen betrekking hebben op problemen in verband met de COVID-19-uitbraak, zouden zij worden geacht onder punt 45 van de bankenmededeling 2013 te vallen⁶, waarin een uitzondering wordt gemaakt op het vereiste van lastendeling door aandeelhouders en achtergestelde crediteuren.*
8. Ondernemingen kunnen niet alleen met onvoldoende liquiditeit te maken krijgen, maar ook aanzienlijke schade lijden als gevolg van de COVID-19-uitbraak. De uitzonderlijke aard van de COVID-19-uitbraak betekent dat dergelijke schade niet te voorzien was, van aanzienlijke omvang is en ondernemingen dus in omstandigheden brengt die sterk verschillen van de marktomstandigheden waaronder zij normaliter opereren. Zelfs gezonde ondernemingen die goed voorbereid zijn op de risico's die inherent zijn aan de gewone bedrijfsuitoefening, kunnen in deze uitzonderlijke omstandigheden dermate in de problemen komen dat hun levensvatbaarheid in het gedrang komt.
9. *De COVID-19-uitbraak brengt het risico mee van een ernstige neergang van de hele economie van de EU, waardoor bedrijven, banen en huishoudens worden getroffen. Goed gerichte overheidssteun is nodig om ervoor te zorgen dat er voldoende liquiditeit beschikbaar blijft op de markten om de schade aan gezonde ondernemingen te herstellen en om de continuïteit van de economische activiteit tijdens en na de COVID-19-uitbraak te waarborgen. Voorts kunnen lidstaten beslissen om bedrijven in de reis- en toeristische sector te steunen zodat kan worden voldaan aan de aanvragen tot terugbetaling vanwege de COVID-19-uitbraak, en de rechten van passagiers en consumenten beschermd zijn en een gelijke behandeling van passagiers en reizigers gegarandeerd is. Gezien de beperkte omvang van de EU-begroting zal de belangrijkste respons uit de nationale begrotingen van de lidstaten moeten komen. De EU-regels inzake staatssteun stellen de lidstaten in staat burgers en bedrijven, met name kmo's, die economische moeilijkheden ondervinden als gevolg van de COVID-19-uitbraak, snel en doeltreffend te ondersteunen.*

1.2. Een zorgvuldige coördinatie van nationale steunmaatregelen op Europees niveau

de toepassing vanaf 1 augustus 2013 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis ("de bankenmededeling van 2013") (PB C 216 van 30.7.2013, blz. 1).

⁵ Maatregelen ter ondersteuning van kredietinstellingen of andere financiële instellingen die staatssteun vormen in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU, die niet onder deze mededeling noch onder artikel 107, lid 2, onder b), VWEU vallen, moeten bij de Commissie worden aangemeld en zullen worden beoordeeld in het kader van de staatssteunregels voor de banksector.

⁶ Mededeling van de Commissie betreffende de toepassing vanaf 1 augustus 2013 van de staatssteunregels op maatregelen ter ondersteuning van banken in het kader van de financiële crisis (PB C 216 van 30.7.2013, blz. 1).

10. Gerichte en evenredige toepassing van het staatssteuntoezicht van de EU moet ervoor zorgen dat de nationale maatregelen die tijdens de COVID-19-uitbraak getroffen ondernemingen doeltreffend ondersteunen maar hen ook helpen er naderhand weer bovenop te komen, zonder dat het belang van de totstandbrenging van de dubbele groene en digitale transitie overeenkomstig de EU-doelstellingen uit het oog wordt verloren. Evenzo zorgt het staatssteuntoezicht van de EU ervoor dat de interne markt van de EU niet gefragmenteerd raakt en het gelijke speelveld intact blijft. De integriteit van de interne markt zal ook leiden tot een sneller herstel. Bovendien voorkomt dit schadelijke subsidiewedlopen, waarbij rijkere lidstaten meer geld kunnen uitgeven dan hun buurlanden, wat ten koste zou gaan van de cohesie binnen de Unie.

1.3. Passende staatssteunmaatregelen

11. In het kader van de algemene inspanning van de lidstaten om de gevolgen van de COVID-19-uitbraak voor hun economie aan te pakken, worden in deze mededeling de mogelijkheden uiteengezet die de lidstaten volgens de EU-regels hebben om te zorgen voor liquiditeit en toegang tot financiering voor ondernemingen, met name kmo's die tijdens deze periode met een plotseling tekort te maken hebben, om ze in staat te stellen van de huidige situatie te herstellen.
12. In haar mededeling over een gecoördineerde economische respons op de uitbraak van COVID-19 van 13 maart 2020⁷ beschrijft de Commissie de diverse opties die buiten het toepassingsgebied van het staatssteuntoezicht van de EU vallen en die door de lidstaten kunnen worden ingevoerd zonder dat de Commissie daarbij betrokken is. Hierbij gaat het onder meer om voor alle ondernemingen geldende maatregelen als loonsubsidies, opschorting van betalingen van vennootschapsbelasting en belasting over de toegevoegde waarde of sociale premies, alsook rechtstreekse financiële steun aan consumenten voor geannuleerde diensten of tickets die niet worden terugbetaald door de betrokken exploitanten.
13. *De lidstaten mogen ook steunmaatregelen opzetten in overeenstemming met groepsvrijstellingsverordeningen⁸, zonder dat de Commissie hierbij betrokken is.*
14. Daarnaast kunnen de lidstaten op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU en zoals verder toegelicht in de richtsnoeren reddings- en herstructureringssteun bij de Commissie

⁷ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, de Europese Centrale Bank, de Europese Investeringsbank en de Eurogroep – Gecoördineerde economische respons op de uitbraak van Covid-19, COM(2020) 112 final van 13 maart 2020.

⁸ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 15.6.2014, blz. 1); Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 193 van 1.7.2014, blz. 1), en Verordening (EU) nr. 1388/2014 van de Commissie van 16 december 2014 waarbij bepaalde categorieën steun voor ondernemingen die actief zijn in de productie, de verwerking en de afzet van visserij- en aquacultuurproducten, op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 369 van 24.12.2014, blz. 37).

steunregelingen aanmelden om acute liquiditeitsbehoeften op te vangen en steun te bieden aan ondernemingen die met financiële moeilijkheden kampen, die ook te wijten zouden zijn aan of erger worden door de uitbraak van COVID-19⁹.

15. Voorts kunnen de lidstaten op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU ook aan ondernemingen in sectoren die bijzonder zijn getroffen door de uitbraak (bijvoorbeeld vervoer, toerisme, cultuur, horeca en kleinhandel), en/of aan organisatoren van geannuleerde evenementen compensatie bieden voor schade die zij hebben geleden en die rechtstreeks zijn veroorzaakt door de uitbraak. De lidstaten kunnen de compensatiemaatregelen aanmelden en de Commissie zal deze rechtstreeks beoordelen op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU¹⁰. Het eenmalige karakter van de steun¹¹, waarin de richtsnoeren reddings- en herstructureringssteun voorzien, is niet van toepassing op de steun die de Commissie verenigbaar verklaart op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU, aangezien deze laatste soort steun geen “reddingssteun, herstructureringssteun of tijdelijke flankerende herstructureringssteun” is in de zin van punt 71 van de richtsnoeren reddings- en herstructureringssteun. Daarom mogen de lidstaten krachtens artikel 107, lid 2, onder b), VWEU schade ten gevolge van de COVID-19-uitbraak compenseren in het geval van ondernemingen die steun in het kader van de richtsnoeren reddings- en herstructureringssteun hebben ontvangen.

15bis. Steun op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU moet echter schade compenseren die rechtstreeks het gevolg is van de COVID-19-uitbraak, zoals schade die rechtstreeks is veroorzaakt door beperkende maatregelen waardoor de begunstigde de jure of de facto is verhinderd zijn economische activiteit of een specifiek en afscheidbaar gedeelte daarvan uit te oefenen¹².

Dergelijke maatregelen kunnen maatregelen omvatten die de volledige stopzetting van een economische activiteit vereisen (bv. sluiting van drankgelegenheden, restaurants of niet-essentiële winkels) of de stopzetting daarvan in bepaalde gebieden (bv. beperkingen op vluchten of ander vervoer van of naar bepaalde punten van herkomst of bestemming¹³). De uitsluiting van bepaalde zeer specifieke categorieën klanten (bv. vrijetijdsreizigers wat hotels betreft, schooluitstappen in het geval van speciale verblijfsaccommodatie voor jongeren) maakt ook deel uit van maatregelen waarin een direct verband wordt gelegd tussen de uitzonderlijke gebeurtenis en de schade die het gevolg is van de uitsluiting van die categorieën klanten. Beperkende maatregelen die tot

⁹ Richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (PB C 249 van 31.7.2014, blz. 1). De Commissie heeft een aantal regelingen toegestaan in negen verschillende lidstaten.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld de Deense compensatieregeling voor de annulering van evenementen in verband met COVID-19 (Besluit van de Commissie SA. 56685), https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202011/285054_2139535_70_2.pdf.

¹¹ Zie punt 3.6.1 van de richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun.

¹² Een indicatieve, niet-exhaustieve lijst van besluiten van de Commissie betreffende op grond van artikel 107, lid 2, punt b), VWEU, goedgekeurde steunmaatregelen is beschikbaar op https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/covid_19.html.

¹³ Zie bijvoorbeeld het voorstel van de Commissie voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 95/93 voor wat betreft de tijdelijke ontheffing van de regels voor slotgebruik op communautaire luchthavens als gevolg van de COVID-19-pandemie, COM/2020/818 final.

het toekennen van een vergoeding op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU kunnen leiden, kunnen ook maatregelen omvatten waarmee voor specifieke sectoren of activiteiten (bv. amusement, handelsbeurzen, sportevenementen) een maximumaantal aanwezigen wordt opgelegd dat aantoonbaar en wezenlijk lager ligt dan de aantallen die in die specifieke context zouden worden opgelegd door algemeen geldende regels inzake sociale afstand of regels inzake bezetting van handelsruimten (bv. omdat het niet voldoende zeker is dat er protocollen kunnen worden opgesteld en met succes kunnen worden toegepast om de naleving van de algemeen toepasselijke maatregelen in die context te verzekeren). Deze plafonds voor het maximumaantal aanwezigen kunnen de facto neerkomen op een restrictieve maatregel indien de beperkingen op de economische activiteit de stopzetting van alle of van een voldoende groot gedeelte van de betrokken activiteit meebrengen¹⁴.

Andere restrictieve maatregelen (bv. algemene maatregelen inzake sociale afstand of algemene sanitaire beperkingen, waaronder maatregelen die deze algemene verplichtingen gewoon omzetten in voorwaarden die specifiek gelden voor de kenmerken van bepaalde sectoren of soorten locaties) zouden daarentegen niet lijken te voldoen aan de vereisten van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU. In dezelfde zin moeten andere soorten steun waarmee meer in het algemeen de economische neergang ten gevolge van de COVID-19-uitbraak wordt aangepakt, worden beoordeeld op basis van de andere verenigbaarheidsgrond die in artikel 107, lid 3, onder b), VWEU wordt bepaald, en dus in beginsel op grond van deze tijdelijke kaderregeling.

- 15 *ter. Artikel 107, lid 2, onder b), VWEU vereist ook dat er geen sprake is van overcompensatie. Alleen de schade die rechtstreeks uit de beperkende maatregelen voortvloeit, kan worden vergoed en deze moet op rigoureuze wijze worden gekwantificeerd. Daarom is het belangrijk aan te tonen dat de steun alleen de rechtstreeks door de maatregel veroorzaakte schade vergoedt tot aan het winstniveau dat de begunstigde zonder het bestaan van de maatregel op geloofwaardige wijze had kunnen genereren voor het gedeelte van zijn activiteit dat aan een beperking wordt onderworpen. Aangezien de crisis blijft aanhouden, kunnen de economische gevolgen van de dalende vraag of de dalende publieksaanwezigheid, of de gevolgen die te wijten zijn aan de grotere terughoudendheid van klanten om samen te komen op openbare plaatsen, in vervoermiddelen of op andere locaties, of voortvloeien uit algemeen toepasselijke beperkingen op de capaciteit, maatregelen op het gebied van sociale afstand, enz., niet in aanmerking worden genomen bij de berekening van de aan de beperkende maatregel toe te schrijven schade die op grond van artikel 107, lid 2, onder b), VWEU kan worden vergoed.*
16. Ter aanvulling van de bovengenoemde mogelijkheden voorziet de Commissie in deze mededeling in bijkomende tijdelijke staatssteunmaatregelen die zij verenigbaar acht overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder b), VWEU en die na aanmelding door de betrokken lidstaat zeer snel kunnen worden goedgekeurd. Voorts blijft het mogelijk een alternatieve aanpak aan te melden, zowel voor steunregelingen als voor individuele

¹⁴ Deze beoordeling kan worden gekwalificeerd wanneer de onderneming de wettelijke verplichting heeft de betrokken diensten of goederen te blijven leveren.

maatregelen. Deze mededeling heeft tot doel een kader vast te stellen op grond waarvan de lidstaten de moeilijkheden waarmee ondernemingen momenteel te kampen hebben, kunnen aanpakken en tegelijkertijd de integriteit van de interne markt van de EU wordt gehandhaafd en voor een gelijk speelveld wordt gezorgd.

16 bis. Voorts is de Commissie van mening dat, naast de steunmaatregelen die op grond van artikel 107, lid 3, onder b, VWEU toegestaan zijn en de mogelijkheden die op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU al voorhanden zijn, het ook van essentieel belang is om onderzoek en ontwikkeling relevant voor COVID-19 te versnellen, en steun te verlenen voor test- en opschalingsinfrastructuren die aan de ontwikkeling van voor COVID-19 relevante producten bijdragen, en voor de productie van producten die noodzakelijk zijn om op de uitbraak te kunnen reageren. Daarom worden in deze mededeling de voorwaarden vastgesteld waaronder de Commissie dergelijke steunmaatregelen op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU als verenigbaar met de interne markt zal beschouwen. De Commissie heeft een zorgvuldige afweging gemaakt tussen de mogelijke negatieve effecten van dergelijke steunmaatregelen voor de interne markt en het gemeenschappelijke doel dat met dergelijke steunmaatregelen wordt nagestreefd en de positieve effecten ervan voor het aanpakken van de door de COVID-19-uitbraak veroorzaakte noodsituatie voor de volksgezondheid.

16 ter. Steun die in het kader van deze mededeling wordt verleend op grond van artikel 107, lid 3, onder b) of c), VWEU wordt niet afhankelijk gesteld van de verplaatsing van een productieactiviteit of van een andere activiteit van de begunstigde uit een andere land binnen de EER naar het grondgebied van de lidstaat die de steun verleent. Een dergelijke voorwaarde zou schadelijk blijken voor de interne markt. Dit staat los van het aantal daadwerkelijk verloren banen in de initiële vestiging van de begunstigde in de EER.

2. TOEPASSELIJKHEID VAN ARTIKEL 107, LID 3, ONDER B), VAN HET VERDRAG BETREFFENDE DE WERKING VAN DE EUROPESE UNIE

17. Krachtens artikel 107, lid 3, onder b), VWEU kan de Commissie steunmaatregelen “om een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen” verenigbaar met de interne markt verklaren. De Europese rechtscolleges hebben ter zake geoordeeld dat de verstoring de economie van de betrokken lidstaat in haar geheel of voor een aanzienlijk deel moet aantasten, en niet louter de economie van een van de regio’s of delen van zijn grondgebied. Dit strookt overigens met de noodzaak om uitzonderingsbepalingen zoals artikel 107, lid 3, onder b), VWEU strikt te interpreteren¹⁵. De Commissie heeft in haar besluitvormingspraktijk steeds een dergelijke uitlegging gehanteerd¹⁶.

¹⁵ Gevoegde zaken T-132/96 en T-143/96, Freistaat Sachsen, Volkswagen AG en Volkswagen Sachsen GmbH/Commissie, ECLI:EU:T:1999:326, punt 167.

¹⁶ Beschikking 98/490/EG van de Commissie in zaak C 47/96, Crédit Lyonnais (PB L 221 van 8.8.1998, blz. 28), punt 10.1; beschikking 2005/345/EG van de Commissie in zaak C 28/02, Bankgesellschaft Berlin (PB L 116 van 4.5.2005, blz. 1), punt 153 e.v.; en beschikking 2008/263/EG van de Commissie in zaak C 50/06, BAWAG (PB L 83 van 26.3.2008, blz. 7), punt 166. Zie besluit van de Commissie in zaak NN 70/07, Northern Rock (PB C 43 van 16.2.2008, blz. 1), besluit van de Commissie in zaak NN 25/08, Reddingssteun aan Risikoabschirmung WestLB (PB C 189 van 26.7.2008, blz. 3), beschikking van de Commissie van 4 juni 2008 in staatssteunzaak C

18. Aangezien de uitbraak van COVID-19 alle lidstaten treft en de inperkingsmaatregelen die de lidstaten hebben genomen, gevolgen hebben voor ondernemingen, is de Commissie van oordeel dat staatssteun gerechtvaardigd is en op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU voor een beperkte periode verenigbaar met de interne markt kan worden verklaard om de liquiditeitstekorten waarmee ondernemingen te maken krijgen, te verhelpen en ervoor te zorgen dat de verstoringen ten gevolge van de COVID-19-uitbraak de levensvatbaarheid van deze ondernemingen, met name in het geval van kmo's, niet ondermijnen.
19. De Commissie stelt in deze mededeling de verenigbaarheidsvoorwaarden vast die zij in beginsel zal toepassen op steun die de lidstaten verlenen op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU. De lidstaten moeten daarom aantonen dat de staatssteunmaatregelen die zij op grond van deze mededeling aanmelden, noodzakelijk, passend en evenredig zijn om een ernstige verstoring van de economie van de betrokken lidstaat op te heffen, en dat volledig aan alle voorwaarden van deze mededeling is voldaan.
20. *Tijdelijke steunmaatregelen die onder deze mededeling vallen, mogen onderling worden gecumuleerd in overeenstemming met de bepalingen van de specifieke punten van deze mededeling. Tijdelijke steunmaatregelen die onder deze mededeling vallen, mogen worden gecumuleerd met steun op grond van de-minimisverordeningen¹⁷ of met steun op grond van groepsvrijstellingsverordeningen¹⁸, op voorwaarde dat de bepalingen en cumuleringsregels van die verordeningen in acht worden genomen.*
- 20 bis. *Steun aan kredietinstellingen en financiële instellingen mag niet aan deze mededeling worden getoetst, behalve wat betreft: i) indirecte voordelen voor kredietinstellingen of financiële instellingen die steun doorgeven in de vorm van leningen of garanties op*

9/08 SachsenLB (PB L 104 van 24.4.2009, blz. 34) en besluit van de Commissie in zaak SA.32544 (2011/C) Herstructurering van TRAINOSE S.A. (PB L 186 van 24.7.2018, blz. 25).

¹⁷ Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PB L 352 van 24.12.2013, blz. 1); Verordening (EU) nr. 1408/2013 van de Commissie van 18 december 2013 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de landbouwsector (PB L 352 van 24.12.2013, blz. 9); Verordening (EU) nr. 717/2014 van de Commissie van 27 juni 2014 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de visserij- en aquacultuursector (PB L 190 van 28.6.2014, blz. 45), en Verordening (EU) nr. 360/2012 van de Commissie van 25 april 2012 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun verleend aan diensten van algemeen economisch belang verrichtende ondernemingen (PB L 114 van 26.4.2012, blz. 8).

¹⁸ Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (“de algemene groepsvrijstellingsverordening”); Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 193 van 1.7.2014, blz. 1), en Verordening (EU) nr. 1388/2014 van de Commissie van 16 december 2014 waarbij bepaalde categorieën steun voor ondernemingen die actief zijn in de productie, de verwerking en de afzet van visserij- en aquacultuurproducten, op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 369 van 24.12.2014, blz. 37).

grond van de punten 3.1 tot en met 3.3, met inachtneming van de garanties van punt 3.4, en ii) steun op grond van punt 3.10 op voorwaarde dat de regeling niet uitsluitend op personeelsleden uit de financiële sector is gericht.

3. TIJDELIJKE STEUNMAATREGELEN

3.1. Beperkte steunbedragen

21. Naast de bestaande mogelijkheden op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU kunnen tijdelijke beperkte steunbedragen voor ondernemingen die plotseling met een tekort aan of zelfs de niet-beschikbaarheid van liquiditeit kampen, in de huidige omstandigheden een geschikte, noodzakelijke en gerichte oplossing zijn.
22. *De Commissie zal dergelijke staatssteun als verenigbaar met de interne markt beschouwen op basis van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU, mits aan alle volgende voorwaarden is voldaan (de specifieke bepalingen voor de sectoren primaire landbouw en visserij en aquacultuur worden vastgesteld in punt 23):*
 - a. *De totale steun bedraagt niet meer dan 1,8 miljoen EUR per onderneming¹⁹. De steun mag worden toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies, belastingvoordelen en betalingsregelingen of andere vormen van steun, zoals terugbetaalbare voorschotten, garanties, leningen en eigen vermogen, mits de totale nominale waarde van dergelijke maatregelen onder het totale plafond van 1,8 miljoen EUR per onderneming blijft; alle gebruikte bedragen moeten brutobedragen zijn, d.w.z. vóór aftrek van belastingen of andere heffingen;*
 - b. *de steun wordt verleend op grond van een regeling met een geraamd budget;*
 - c. *de steun mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening²⁰);*
 - c bis. in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een*

¹⁹ Steun verleend op grond van in het kader van dit punt goedgekeurde regelingen die vóór 31 december 2021 wordt terugbetaald, wordt niet in aanmerking genomen om te bepalen of het desbetreffende plafond is overschreden.

²⁰ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1). Wanneer in deze tijdelijke kaderregeling wordt verwezen naar de definitie van “onderneming in moeilijkheden” in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014, moet dit ook worden gelezen als een verwijzing naar de definities in respectievelijk artikel 2, punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014 en artikel 3, punt 5, van Verordening (EG) nr. 1388/2014.

collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun²¹ of herstructureringssteun²² hebben ontvangen;

- d. de steun wordt uiterlijk op 31 december 2021 verleend²³;*
- e. steun aan ondernemingen die zich toeleggen op de verwerking en de afzet van landbouwproducten²⁴, wordt afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat deze steun niet geheel of ten dele aan primaire producenten wordt doorgegeven en niet wordt vastgesteld op basis van de prijs of de hoeveelheid van de producten die de betrokken ondernemingen in de handel brengen of bij de primaire producenten aankopen, tenzij in laatstgenoemd geval de producten niet op de markt werden gebracht of door de betrokken ondernemingen werden gebruikt voor niet-voedingsdoeleinden zoals distillatie, methanisering of compostering.*

23. In afwijking van punt 22, onder a), moeten voor steun toegekend aan ondernemingen in de landbouw-, de visserij- en de aquacultuursector de volgende specifieke voorwaarden gelden, naast de voorwaarden van punt 22, onder b) tot en met e):

- a. de totale steun bedraagt niet meer dan 270 000 EUR per onderneming die actief is in de visserij- en aquacultuursector²⁵ of 225 000 EUR per onderneming die actief is in de primaire productie van landbouwproducten^{26,27}; de steun mag worden toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies, belastingvoordelen en betalingsregelingen of andere vormen van steun, zoals terugbetaalbare voorschotten, garanties, leningen en eigen vermogen, mits de totale nominale waarde van dergelijke maatregelen niet meer bedraagt dan het totale plafond van 270 000 EUR of 225 000 EUR per onderneming; alle gebruikte bedragen moeten brutobedragen zijn, d.w.z. vóór aftrek van belastingen of andere heffingen;*

²¹ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

²² Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

²³ Indien de steun in de vorm van een belastingvoordeel wordt toegekend, moet de belastingverplichting waarvoor dat voordeel wordt toegekend, uiterlijk 31 december 2021 zijn ontstaan.

²⁴ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punten 6 en 7, van Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 193 van 1.7.2014, blz. 1).

²⁵ Zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 1, van Verordening (EU) nr. 717/2014 van de Commissie van 27 juni 2014 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de visserij- en aquacultuursector (PB L 190 van 28.6.2014, blz. 45).

²⁶ Zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 5, van Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 193 van 1.7.2014, blz. 1).

²⁷ Steun verleend op grond van in het kader van dit punt goedgekeurde regelingen die vóór 31 december 2021 wordt terugbetaald, wordt niet in aanmerking genomen om te bepalen of het desbetreffende plafond is overschreden.

- b. *steun aan ondernemingen die zich toeleggen op de primaire productie van landbouwproducten, mag niet worden vastgesteld op basis van de prijs of de hoeveelheid van de producten die in de handel worden gebracht;*
- c. *steun aan ondernemingen die in de visserij- en aquacultuursector actief zijn, heeft geen betrekking op de in artikel 1, lid 1, onder a) tot en met k), van Verordening (EU) nr. 717/2014 van de Commissie²⁸ bedoelde categorieën steun.*

23 bis. Indien een onderneming actief is in verschillende sectoren waarvoor verschillende maximumbedragen gelden overeenkomstig punt 22, onder a), en punt 23, onder a), moet de betrokken lidstaat er met passende middelen, zoals een boekhoudkundige scheiding, voor zorgen dat voor elk van die activiteiten het desbetreffende plafond in acht wordt genomen en dat het totale maximumbedrag van 1,8 miljoen EUR per onderneming niet wordt overschreden. Indien een onderneming actief is in de sectoren die onder punt 23, onder a), vallen, mag het totale maximumbedrag van 270 000 EUR per onderneming niet worden overschreden.

23 ter. Maatregelen die op grond van deze mededeling worden verleend in de vorm van terugbetaalbare voorschotten, garanties, leningen of andere terugbetaalbare instrumenten, kunnen worden omgezet in andere vormen van steun zoals subsidies, op voorwaarde dat de omzetting uiterlijk op 31 december 2022 plaatsvindt en de in dit punt gestelde voorwaarden in acht worden genomen.

3.2. Steun in de vorm van garanties voor leningen

24. Om ondernemingen die plotseling met een tekort kampen, te verzekeren van toegang tot liquiditeit, kan het onder de huidige omstandigheden een passende, nodige en gerichte oplossing zijn voor een beperkte periode en een beperkte leensom overheidsgaranties op leningen²⁹ toe te kennen.

24 bis. Op grond van punt 3.2 toegekende steun mag niet worden gecumuleerd met op grond van punt 3.3 voor de hoofdsom van de onderliggende lening toegekende steun, noch omgekeerd. Op grond van punt 3.2 en punt 3.3 toegekende steun mag voor verschillende leningen worden gecumuleerd op voorwaarde dat het totale bedrag aan leningen per begunstigde de in punt 25, onder d), of punt 27, onder d), bepaalde plafonds niet overschrijdt. Een begunstigde kan parallel meerdere maatregelen op grond van punt 3.2 genieten op voorwaarde dat het totale bedrag aan leningen per begunstigde de in punt 25, onder d) en e), bepaalde plafonds niet overschrijdt.

²⁸ Zoals gedefinieerd in artikel 2, lid 1, van Verordening (EU) nr. 717/2014 van de Commissie van 27 juni 2014 inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de visserij- en aquacultuursector (PB L 90 van 28.6.2014, blz. 45).

²⁹ Voor de toepassing van dit punt omvat de term "overheidsgaranties op leningen" ook garanties op bepaalde factoringproducten, namelijk garanties op recourse factoring en reverse factoring waarbij de factor een regresrecht heeft op de factoree. In aanmerking komende reverse-factoringproducten moeten beperkt blijven tot producten die alleen worden gebruikt nadat de verkoper zijn deel van de transactie reeds heeft geleverd, d.w.z. het product of de dienst is geleverd.

25. De Commissie zal dergelijke staatssteun die in de vorm van nieuwe overheidsgaranties voor individuele leningen in antwoord op de COVID-19-uitbraak is toegekend, op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits het volgende in acht wordt genomen:

a. de garantiepremies worden per individuele lening vastgesteld op een minimumniveau, dat progressief moet stijgen naarmate de duur van de gegarandeerde lening toeneemt, zoals aangegeven in de volgende tabel:

Soort begunstigde	Voor het 1 ^e jaar	Voor het 2 ^e -3 ^e jaar	Voor het 4 ^e -6 ^e jaar
Kmo's	25 basispunten	50 basispunten	100 basispunten
Grote ondernemingen	50 basispunten	100 basispunten	200 basispunten

b. als alternatief mogen de lidstaten regelingen aanmelden waarbij de bovenstaande tabel als basis dient, maar waarbij garantieduur, garantiepremies en garantiedekking mogen worden gemoduleerd voor de hoofdsom van elke onderliggende individuele lening, zo zou een lagere garantiedekking een langere duur kunnen compenseren of lagere garantiepremies mogelijk kunnen maken; een forfaitaire premie voor de volledige duur van de garantie mag worden gebruikt, als die hoger is dan de minimumpremies voor het eerste jaar die in bovenstaande tabel voor elke soort begunstigde zijn opgenomen, zoals aangepast volgens garantieduur en garantiedekking op grond van deze alinea;

c. de garantie wordt uiterlijk 31 december 2021 toegekend;

d. voor leningen met een looptijd tot na 31 december 2021 mag het totale bedrag van leningen per begunstigde niet meer bedragen dan:

i. het dubbele van de jaarlijkse loonsom van de begunstigde (met inbegrip van de sociale lasten en de kosten van personeel dat op de locatie van de onderneming werkt, maar formeel op de loonlijst van onderaannemers staat) voor 2019 of voor het laatste jaar waarvoor dit bedrag bekend is. Bij op of na 1 januari 2019 opgerichte ondernemingen mag het maximumbedrag van de lening niet hoger zijn dan de geraamde jaarlijkse loonsom voor de eerste twee exploitatiejaren; of

ii. 25 % van de totale omzet van de begunstigde in 2019; of

iii. met een door de lidstaat aan de Commissie te verstrekken passende motivering (met betrekking tot bijvoorbeeld de kenmerken van bepaalde soorten ondernemingen) mag het bedrag van de lening worden verhoogd om de liquiditeitsbehoeften vanaf het moment van toekenning te dekken voor de

komende 18 maanden voor kmo's³⁰ en voor de komende 12 maanden voor grote ondernemingen. De liquiditeitsbehoeften moeten door de begunstigde via zelfcertificering worden vastgesteld³¹;

- e. voor leningen met een looptijd tot 31 december 2021 mag het bedrag van de hoofdsom van de lening hoger zijn dan vermeld in punt 25, onder d), indien de lidstaat de Commissie daarvoor een passende motivering geeft en mits de evenredigheid van de steun gewaarborgd blijft en door de lidstaat aan de Commissie wordt aangetoond;*
- f. de duur van de garantie is beperkt tot maximaal zes jaar, tenzij die duur overeenkomstig punt 25, onder b), gemoduleerd is, en de overheidsгарantie mag niet meer bedragen dan:
 - i. 90 % van de hoofdsom van de lening, indien verliezen evenredig en onder dezelfde voorwaarden door de kredietinstelling en de Staat worden gedragen; of*
 - ii. 35 % van de hoofdsom van de lening, indien verliezen eerst door de Staat worden gedragen en daarna pas door de kredietinstelling (d.w.z. een garantie voor eerste verliezen); en*
 - iii. in beide bovenstaande gevallen, wanneer de omvang van de lening mettertijd afneemt, bijvoorbeeld omdat de terugbetaling van de lening gestart is, moet het gegarandeerde bedrag evenredig afnemen;**
- g. de garantie moet investerings- en/of werkkapitaalleningen betreffen;*
- h. de garantie mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening³²);*
- h bis. in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een*

³⁰ Zoals gedefinieerd in bijlage I bij Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (algemene groepsvrijstellingsverordening).

³¹ Het liquiditeitsplan kan zowel werkkapitaal als investeringskosten omvatten.

³² Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun³³ of herstructureringssteun³⁴ hebben ontvangen.

25 bis. Garanties op nieuw uitgegeven schuldinstrumenten die bij insolventieprocedures achtergesteld zijn ten opzichte van gewone senior crediteuren, kunnen worden toegekend met garantiepremies die ten minste gelijk zijn aan de in de tabel van punt 25, onder a), vermelde garantiepremies vermeerderd met 200 basispunten voor grote ondernemingen en met 150 basispunten voor kmo's. De alternatieve mogelijkheid van punt 25, onder b), is voor die garanties op schuldinstrumenten van toepassing. Ook punt 25, onder c), punt 25, onder f), i) en iii), punt 25, onder g), punt 25, onder h), en punt 25, onder h bis), moeten in acht worden genomen³⁵. Het bedrag van de gegarandeerde achtergestelde schuld mag de beide volgende plafonds niet overschrijden³⁶:

- i. twee derde van de jaarlijkse loonsom van de begunstigde voor grote ondernemingen en de jaarlijkse loonsom van de begunstigde voor kmo's, als bepaald in punt 25, onder d), i), en*
- ii. 8,4 % van de totale omzet van de begunstigde over 2019 voor grote ondernemingen en 12,5 % van de totale omzet van de begunstigde over 2019 voor kmo's.*

3.3. Steun in de vorm van rentesubsidie voor leningen

26. Om ondernemingen toegang tot liquiditeit te verzekeren wanneer zij plotseling met een tekort te maken krijgen, mag een onder de huidige omstandigheden passende, nodige en doelgerichte oplossing erin bestaan om voor een beperkte periode en een beperkte leensom rentesubsidie te verlenen. Daarnaast kan onder de huidige omstandigheden ook achtergestelde schuld, die bij insolventieprocedures achtergesteld is ten opzichte van gewone senior crediteuren, een geschikte, nodige en doelgerichte oplossing zijn. Dergelijke schuld is een minder verstorend instrument dan eigen vermogen of hybride kapitaal, omdat deze niet automatisch in eigen vermogen kan worden omgezet wanneer de onderneming in going concern is. Daarom moet steun in de vorm van achtergestelde schuld³⁷ voldoen aan de desbetreffende voorwaarden van punt 3.3, dat over schuldinstrumenten gaat. Aangezien ondernemingen hierdoor echter meer

³³ *Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.*

³⁴ *Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.*

³⁵ *Voor alle duidelijkheid betekent het weglaten van punt 25, onder f), ii), dat garanties voor eerste verliezen op schuldinstrumenten, die in het geval van insolventieprocedures achtergesteld zijn ten opzichte van gewone senior crediteuren, niet onder dit punt vallen.*

³⁶ *Indien couponbetalingen worden gekapitaliseerd, moet daarmee rekening worden gehouden bij het bepalen van deze plafonds, op voorwaarde dat die kapitalisatie bij de aanmelding van de maatregel gepland was of te voorzien viel. Ook alle andere staatssteun die in de vorm van achtergestelde schuld wordt toegekend in het kader van de COVID-19-uitbraak, zelfs buiten het kader van deze mededeling, moet in die berekening worden meegeteld. Achtergestelde schuld die met inachtneming van punt 3.1 van deze mededeling is toegekend, telt voor die plafonds evenwel niet mee.*

³⁷ *Behalve indien die steun aan de voorwaarden van punt 3.1 van deze mededeling voldoet.*

mogelijkheden krijgen om senior schuld aan te gaan op een wijze die vergelijkbaar is met kapitaalsteun, moeten bovendien een opslag voor kredietrisico en een verdere beperking ten aanzien van het bedrag vergeleken met senior schuld (één derde voor grote ondernemingen en de helft van het bedrag voor kmo's, als bepaald in punt 27, onder d), i) of ii)) worden toegepast. Achtergestelde schuld die deze plafonds overschrijdt, dient, om een gelijke behandeling te garanderen, te worden beoordeeld aan de hand van de voorwaarden voor COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen die in punt 3.11 worden uiteengezet.

26 bis. Op grond van punt 3.3 toegekende steun mag niet worden gecumuleerd met op grond van punt 3.2 voor de hoofdsom van de onderliggende lening toegekende steun, noch omgekeerd. Op grond van punt 3.2 en punt 3.3 toegekende steun mag voor verschillende leningen worden gecumuleerd op voorwaarde dat het totale bedrag aan leningen per begunstigde de in punt 25, onder d), of punt 27, onder d), bepaalde drempels niet overschrijdt. Een begunstigde kan parallel meerdere maatregelen op grond van punt 3.3 genieten op voorwaarde dat het totale bedrag aan leningen per begunstigde de in punt 27, onder d) en e), bepaalde plafonds niet overschrijdt.

27. De Commissie zal staatssteun in de vorm van subsidies voor overheidsleningen in antwoord op de COVID-19-uitbraak op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:

a. de leningen mogen worden toegekend tegen een verlaagde rentevoet die ten minste gelijk is aan het basispercentage (eenjaars IBOR of gelijkwaardig, zoals gepubliceerd door de Commissie³⁸) dat beschikbaar is hetzij op 1 januari 2020 hetzij op het moment van de aanmelding, vermeerderd met de in de onderstaande tabel vermelde kredietrisico-opslagen³⁹:

<i>Soort begunstigde</i>	<i>Kredietrisico-opslag voor het 1^e jaar</i>	<i>Kredietrisico-opslag voor het 2^e-3^e jaar</i>	<i>Kredietrisico-opslag voor het 4^e-6^e jaar</i>
<i>Kmo's</i>	<i>25 basispunten</i>	<i>50 basispunten</i>	<i>100 basispunten</i>
<i>Grote ondernemingen</i>	<i>50 basispunten</i>	<i>100 basispunten</i>	<i>200 basispunten</i>

b. als alternatief mogen de lidstaten regelingen aanmelden, waarbij de bovenstaande tabel als basis dient, maar waarbij de looptijd van de lening en de hoogte van de kredietrisico-opslagen mogen worden gemoduleerd: zo mag een forfaitaire kredietrisico-opslag voor de volledige duur van de lening worden gebruikt, als die

³⁸ Basispercentages berekend overeenkomstig de mededeling van de Commissie over de herziening van de methode waarmee de referentie- en disconteringspercentages worden vastgesteld (PB C 14 van 19.1.2008, blz. 6) en gepubliceerd op de website van DG Concurrentie op https://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates.html.

³⁹ De minimale all-in rentevoet (basispercentage vermeerderd met de kredietrisico-opslagen) voor kmo's en grote ondernemingen moet ten minste 10 basispunten per jaar bedragen.

hoger is dan de minimale kredietrisico-opslag voor het eerste jaar voor elke soort begunstigde, zoals aangepast volgens de looptijd van de lening op grond van deze alinea⁴⁰;

- c. de leningsovereenkomsten worden uiterlijk 31 december 2021 ondertekend en zijn beperkt tot maximaal zes jaar, tenzij de looptijd overeenkomstig punt 27, onder b), gemoduleerd wordt;*
- d. voor leningen met een looptijd tot na 31 december 2021 mag het totale bedrag van de leningen per begunstigde niet meer bedragen dan:*
 - i. het dubbele van de jaarlijkse loonsom van de begunstigde (met inbegrip van de sociale lasten en de kosten van personeel dat op de locatie van de onderneming werkt, maar formeel op de loonlijst van onderaannemers staat) voor 2019 of voor het laatste jaar waarvoor dit bedrag bekend is. Bij op of na 1 januari 2019 opgerichte ondernemingen mag het maximumbedrag van de lening niet hoger zijn dan de geraamde jaarlijkse loonsom voor de eerste twee exploitatiejaren; of*
 - ii. 25 % van de totale omzet van de begunstigde in 2019; of*
 - iii. met een door de lidstaat aan de Commissie te verstrekken passende motivering (met betrekking tot bijvoorbeeld de kenmerken van bepaalde soorten ondernemingen) mag het bedrag van de lening worden verhoogd om de liquiditeitsbehoeften vanaf het moment van toekenning te dekken voor de komende 18 maanden voor kmo's⁴¹ en voor de komende 12 maanden voor grote ondernemingen. De liquiditeitsbehoeften moeten door de begunstigde via zelfcertificering worden vastgesteld⁴²;*
- e. voor leningen met een looptijd tot 31 december 2021 mag het bedrag van de hoofdsom van de lening hoger zijn dan vermeld in punt 27, onder d), indien de lidstaat de Commissie daarvoor een passende motivering geeft en mits de evenredigheid van de steun gewaarborgd blijft en door de lidstaat aan de Commissie wordt aangetoond;*
- f. de lening moet investerings- en/of werkkapitaalbehoeften betreffen;*
- g. de lening mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening⁴³);*

⁴⁰ De minimale all-in rentevoet (basispercentage vermeerderd met de kredietrisico-opslagen) moet ten minste 10 basispunten per jaar bedragen.

⁴¹ Zoals gedefinieerd in bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening.

⁴² Het liquiditeitsplan kan zowel werkkapitaal als investeringskosten omvatten.

⁴³ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

g bis. in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun⁴⁴ of herstructureringssteun⁴⁵ hebben ontvangen.

27 bis. Schuldinstrumenten die bij insolventieprocedures achtergesteld zijn ten opzichte van gewone senior crediteuren, kunnen worden toegekend tegen verlaagde rentevoeten, die ten minste gelijk zijn aan het basispercentage en de in de tabel in punt 27, onder a), vermelde kredietrisico-opslagen vermeerderd met 200 basispunten voor grote ondernemingen en met 150 basispunten voor kmo's. De alternatieve mogelijkheid van punt 27, onder b), is voor die schuldinstrumenten van toepassing. Ook punt 27, onder c), punt 27, onder f), punt 27, onder g), en punt 27, onder g bis), moeten in acht worden genomen. Indien het bedrag aan achtergestelde schuld de beide volgende plafonds overschrijdt⁴⁶, wordt de verenigbaarheid van het instrument met de interne markt in overeenstemming met punt 3.11 bepaald:

- i. twee derde van de jaarlijkse loonsom van de begunstigde voor grote ondernemingen en de jaarlijkse loonsom van de begunstigde voor kmo's, als bepaald in punt 27, onder d), i), en*
- ii. 8,4 % van de totale omzet van de begunstigde over 2019 voor grote ondernemingen en 12,5 % van de totale omzet van de begunstigde over 2019 voor kmo's.*

3.4. Steun in de vorm van garanties en leningen die via kredietinstellingen of andere financiële instellingen worden verleend

28. Steun in de vorm van garanties en leningen overeenkomstig punt 3.1, punt 3.2, punt 3.3 en punt 3.12 van deze mededeling mag aan ondernemingen die met een plots liquiditeitstekort te maken krijgen, worden verleend hetzij rechtstreeks hetzij via kredietinstellingen en andere financiële instellingen als financiële intermediairs. In dat laatste geval moeten de onderstaande voorwaarden worden nageleefd.

29. Hoewel dergelijke steun rechtstreeks gericht is op ondernemingen die met een plots liquiditeitstekort te maken krijgen, en niet op kredietinstellingen of andere financiële instellingen, kan die steun ook een indirect voordeel voor die laatste vormen. Zulke

⁴⁴ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁴⁵ Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁴⁶ Indien couponbetalingen worden gekapitaliseerd, moet daarmee rekening worden gehouden bij het bepalen van deze plafonds, op voorwaarde dat die kapitalisatie bij de aanmelding van de maatregel gepland was of te voorzien viel. Ook alle andere staatssteun die in de vorm van achtergestelde schuld wordt toegekend in het kader van de COVID-19-uitbraak, zelfs buiten het kader van deze mededeling, moet in die berekening worden meegeteld. Achtergestelde schuld die met inachtneming van punt 3.1 van deze mededeling is toegekend, telt voor die plafonds evenwel niet mee.

indirecte steun heeft echter niet tot doel de levensvatbaarheid, liquiditeit of solvabiliteit van de kredietinstellingen te vrijwaren of te herstellen. De Commissie is bijgevolg van oordeel dat dergelijke steun niet mag worden aangemerkt als buitengewone openbare financiële steun in de zin van artikel 2, lid 1, punt 28, van de richtlijn herstel en afwikkeling van banken en artikel 3, lid 1, punt 29, van de verordening gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme, en niet mag worden getoetst aan de staatssteunregels die op de banksector van toepassing zijn⁴⁷.

30. Het is in elk geval passend om bepaalde waarborgen in te voeren met betrekking tot de mogelijke indirecte steun ten gunste van de kredietinstellingen of andere financiële instellingen om onnodige vervalsingen van de mededinging te beperken.
31. *De kredietinstellingen of andere financiële instellingen moeten de voordelen van de overheidsgarantie of rentesubsidies voor leningen zo veel mogelijk doorgeven aan de uiteindelijke begunstigden. De financiële intermediair moet in staat zijn aan te tonen dat hij een mechanisme hanteert dat ervoor zorgt dat de voordelen zo veel mogelijk aan de uiteindelijke begunstigden worden doorgegeven in de vorm van hogere volumes aan financiering, een hoger risicoprofiel van de portefeuille, lagere eisen inzake zekerheden, lagere garantiepremies of lagere rentevoeten, dan zonder dergelijke garanties of leningen van de overheid het geval was geweest.*

3.5. Kortlopende exportkredietverzekering

32. *In de mededeling van de Commissie over kortlopende exportkredietverzekering is bepaald dat verhandelbare risico's niet mogen worden gedekt door exportkredietverzekeringen met steun van de lidstaten. Na een openbare raadpleging te hebben gehouden over de beschikbaarheid van kortlopende exportkredietverzekering voor uitvoer naar alle huidige landen met verhandelbare risico's, heeft de Commissie vastgesteld dat er als gevolg van de huidige COVID-19-uitbraak een gebrek is aan voldoende particuliere verzekeringscapaciteit voor kortlopende exportkredieten in het algemeen en dat de dekking voor verhandelbare risico's tijdelijk onbeschikbaar is.*
33. *In die context beschouwt de Commissie alle commerciële en politieke risico's die verbonden zijn aan de uitvoer naar de landen die zijn opgenomen in de bijlage bij de mededeling over kortlopende exportkredietverzekering, tijdelijk als onverhandelbaar tot en met 31 december 2021.*

3.6. Steun voor onderzoek en ontwikkeling relevant voor COVID-19

34. *Naast de mogelijkheden die op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU al voorhanden zijn, is het van essentieel belang dat onderzoek en ontwikkeling (O&O) relevant voor COVID-19 wordt vergemakkelijkt, teneinde de huidige noodsituatie voor de volksgezondheid het hoofd te bieden.*

⁴⁷ Zie punt 6 van deze tijdelijke kaderregeling.

35. De Commissie zal steun voor O&O-projecten in het kader waarvan voor COVID-19 en andere virussen relevante O&O wordt verricht⁴⁸, met inbegrip van projecten die een COVID-19-specifiek kwaliteitslabel Excellentiekeur hebben gekregen in het kader van het Horizon 2020 kmo-instrument, als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits aan alle volgende voorwaarden wordt voldaan:
- a. de steun wordt uiterlijk 31 december 2021 toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies, terugbetaalbare voorschotten of belastingvoordelen;
 - b. voor O&O-projecten die op of na 1 februari 2020 van start zijn gegaan of voor projecten die een COVID-19-specifiek “Excellentiekeur” hebben gekregen, wordt de steun geacht een stimulerend effect te hebben; voor projecten die vóór 1 februari 2020 van start zijn gegaan, wordt de steun geacht een stimulerend effect te hebben indien de steun noodzakelijk is om het project te versnellen of de reikwijdte ervan te verruimen. In dergelijke gevallen mogen alleen de extra kosten in verband met de versnelling van de inspanningen of de uitbreiding van de reikwijdte in aanmerking komen;
 - c. met in aanmerking komende kosten worden alle kosten bedoeld die noodzakelijk zijn voor het O&O-project gedurende de looptijd ervan, met inbegrip van onder meer personeelskosten, kosten voor digitale en computerapparatuur, voor diagnostisch materiaal, voor instrumenten voor dataverzameling en -verwerking, voor O&O-diensten, voor preklinische en klinische proeven (proeffasen I–IV), voor het verkrijgen, valideren en verdedigen van octrooien en andere immateriële activa, kosten voor het verkrijgen van de conformiteitsbeoordelingen en/of vergunningen die nodig zijn voor het in de handel brengen van nieuwe en verbeterde vaccins en geneesmiddelen, medische hulpmiddelen, ziekenhuis- en medische apparatuur, desinfecteermiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen; fase IV-proeven komen in aanmerking zolang ze verdere wetenschappelijke of technologische vooruitgang mogelijk maken;
 - d. de steunintensiteit voor elke begunstigde mag 100 % van de in aanmerking komende kosten voor fundamenteel onderzoek dekken, en mag maximaal 80 % van de in aanmerking komende kosten voor industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling bedragen⁴⁹;
 - e. de steunintensiteit voor industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling mag met 15 procentpunten worden verhoogd als meer dan één lidstaat het onderzoeksproject ondersteunt, of als het onderzoeksproject wordt uitgevoerd in

⁴⁸ Voor COVID-19 en andere virussen relevant onderzoek omvat onderzoek naar vaccins, geneesmiddelen en behandelingen, medische hulpmiddelen en ziekenhuis- en medische apparatuur, desinfecteermiddelen en beschermende kleding en beschermingsmiddelen, en onderzoek naar relevante procesinnovaties voor een efficiënte productie van de nodige producten.

⁴⁹ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punten 84, 85 en 86, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

grensoverschrijdende samenwerking met onderzoeksorganisaties of andere ondernemingen;

- f. steun in het kader van deze maatregel mag worden gecombineerd met steun uit andere bronnen voor dezelfde in aanmerking komende kosten, mits de gecombineerde steun de in de bovenstaande punten d) en e) vastgestelde plafonds niet overschrijdt;*
- g. de begunstigde van de steun moet zich ertoe verbinden om op niet-discriminerende marktvoorwaarden niet-exclusieve licenties te verlenen aan derden in de EER;*
- h. de steun mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening⁵⁰);*
- h bis. in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun⁵¹ of herstructureringssteun⁵² hebben ontvangen.*

3.7. Investeringssteun voor test- en opschalingsinfrastructuur

- 36. Naast de mogelijkheden die op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU al voorhanden zijn, is het van essentieel belang om test- en opschalingsinfrastructuur te ondersteunen die bijdraagt aan de ontwikkeling van voor COVID-19 relevante producten.*
- 37. De Commissie zal daarom investeringssteun voor de bouw of aanpassing van test- en opschalingsinfrastructuur die nodig is voor het ontwikkelen, testen en opschalen tot en met de eerste industriële toepassing vóór de massaproductie van voor COVID-19 relevante producten, zoals beschreven in punt 3.8, als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:*
 - a. de steun wordt toegekend voor de bouw of aanpassing van test- en opschalingsinfrastructuur die nodig is voor het ontwikkelen, testen en opschalen tot en met de eerste industriële toepassing vóór de massaproductie van voor COVID-19 relevante geneesmiddelen (met inbegrip van vaccins) en behandelingen, tussenproducten daarvan, werkzame farmaceutische bestanddelen en grondstoffen; medische hulpmiddelen, ziekenhuis- en medische apparatuur (met inbegrip van*

⁵⁰ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

⁵¹ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁵² Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

beademingsapparatuur, beschermende kleding en beschermingsmiddelen, alsmede diagnostisch materiaal) en noodzakelijke grondstoffen; desinfectiemiddelen en tussenproducten daarvan en chemische grondstoffen die nodig zijn voor de productie ervan; alsmede instrumenten voor dataverzameling en -verwerking;

- b. de steun wordt uiterlijk 31 december 2021 toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies, terugbetaalbare voorschotten of belastingvoordelen;*
- c. voor projecten die op of na 1 februari 2020 van start zijn gegaan, wordt de steun geacht een stimulerend effect te hebben; voor projecten die vóór 1 februari 2020 van start zijn gegaan, wordt de steun geacht een stimulerend effect te hebben indien de steun noodzakelijk is om het project te versnellen of de reikwijdte ervan te verruimen. In dergelijke gevallen mogen alleen de extra kosten in verband met de versnelling van de inspanningen of de uitbreiding van de reikwijdte in aanmerking komen;*
- d. het investeringsproject moet worden voltooid binnen zes maanden na de datum waarop de steun is toegekend. Een investeringsproject wordt geacht te zijn voltooid wanneer de nationale autoriteiten het als voltooid accepteren. Indien de termijn van zes maanden niet wordt gehaald, moet, per maand vertraging, 25 % van het bedrag aan steun dat is toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies of belastingvoordelen, worden terugbetaald, tenzij de vertraging te wijten is aan factoren die buiten de macht van de begunstigde van de steun vallen. Indien de termijn in acht wordt genomen, wordt steun in de vorm van terugbetaalbare voorschotten omgezet in subsidies; zo niet, wordt het terugbetaalbare voorschot binnen vijf jaar na de datum van de toekenning van de steun in gelijke jaarlijkse tranches terugbetaald;*
- e. de in aanmerking komende kosten betreffen de investeringskosten die noodzakelijk zijn voor het opzetten van de test- en opschalingsinfrastructuur die nodig is voor de ontwikkeling van de onder a) genoemde producten. De steunintensiteit mag ten hoogste 75 % van de in aanmerking komende kosten bedragen;*
- f. de maximaal toegestane steunintensiteit van de rechtstreekse subsidie of het belastingvoordeel mag met nog eens 15 procentpunten worden verhoogd, hetzij indien de investering is voltooid binnen twee maanden na de datum van de toekenning van de steun of de datum dat het belastingvoordeel van toepassing wordt, hetzij indien de steun uit meer dan één lidstaat komt. Indien de steun in de vorm van een terugbetaalbaar voorschot wordt toegekend en de investering binnen twee maanden is voltooid, of indien de steun uit meer dan één lidstaat komt, mag een opslag van 15 procentpunten worden toegekend;*
- g. de steun in het kader van deze maatregel mag niet met andere investeringssteun voor dezelfde in aanmerking komende kosten worden gecombineerd;*
- h. een garantie ter dekking van verliezen mag worden verleend in aanvulling op een rechtstreekse subsidie, belastingvoordeel of terugbetaalbaar voorschot, of als een afzonderlijke steunmaatregel. De garantie ter dekking van verliezen wordt*

afgegeven uiterlijk één maand nadat de onderneming daartoe een aanvraag heeft ingediend; het bedrag van het te compenseren verlies wordt vastgesteld vijf jaar na de voltooiing van de investering. Het compensatiebedrag wordt berekend als het verschil tussen de som van de investeringskosten, een redelijke winst van 10 % per jaar op de investeringskosten over vijf jaar, en de exploitatiekosten, enerzijds, en de som van de ontvangen rechtstreekse subsidie, de inkomsten over de periode van vijf jaar en de eindwaarde van het project, anderzijds;

- i. de prijs die in rekening wordt gebracht voor de door de test- en opschalingsinfrastructuur geboden diensten, moet overeenkomen met de marktprijs;*
- j. de test- en opschalingsinfrastructuur moet toegankelijk zijn voor verschillende gebruikers en de toegang moet op transparante en niet-discriminerende basis worden verleend. Ondernemingen die ten minste 10 % van de investeringskosten hebben gefinancierd, mag preferente toegang worden verleend onder gunstigere voorwaarden;*
- k. de steun mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening⁵³);*
- k bis. in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun⁵⁴ of herstructureringssteun⁵⁵ hebben ontvangen.*

3.8. Investeringssteun voor de productie van voor COVID-19 relevante producten

38. *Naast de mogelijkheden die op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU al voorhanden zijn, is het van essentieel belang om de productie van voor COVID-19 relevante producten te ondersteunen. Daarbij gaat het om: de nodige geneesmiddelen (met inbegrip van vaccins) en behandelingen, tussenproducten daarvan, werkzame farmaceutische bestanddelen en grondstoffen; medische hulpmiddelen, ziekenhuis- en medische apparatuur (met inbegrip van beademingsapparatuur, beschermende kleding en beschermingsmiddelen, alsmede diagnostisch materiaal) en noodzakelijke grondstoffen; desinfecteermiddelen en tussenproducten daarvan en chemische grondstoffen die nodig zijn voor de productie ervan; instrumenten voor dataverzameling en -verwerking.*

⁵³ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

⁵⁴ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁵⁵ Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

39. *De Commissie zal investeringssteun voor de productie van voor COVID-19 relevante producten als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:*
- a. *de investeringssteun wordt toegekend voor de productie van voor COVID-19 relevante producten, zoals geneesmiddelen (met inbegrip van vaccins) en behandelingen, tussenproducten daarvan, werkzame farmaceutische bestanddelen en grondstoffen; medische hulpmiddelen, ziekenhuis- en medische apparatuur (met inbegrip van beademingsapparatuur, beschermende kleding en beschermingsmiddelen, alsmede diagnostisch materiaal) en noodzakelijke grondstoffen; desinfecteermiddelen en tussenproducten daarvan en chemische grondstoffen die nodig zijn voor de productie ervan; instrumenten voor dataverzameling en -verwerking;*
 - b. *de steun wordt uiterlijk 31 december 2021 toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies, terugbetaalbare voorschotten of belastingvoordelen;*
 - c. *voor projecten die op of na 1 februari 2020 van start zijn gegaan, wordt de steun geacht een stimulerend effect te hebben; voor projecten die vóór 1 februari 2020 van start zijn gegaan, wordt de steun geacht een stimulerend effect te hebben indien de steun noodzakelijk is om het project te versnellen of de reikwijdte ervan te verruimen. In dergelijke gevallen mogen alleen de extra kosten in verband met de versnelling van de inspanningen of de uitbreiding van de reikwijdte in aanmerking komen;*
 - d. *het investeringsproject is voltooid binnen zes maanden na de datum waarop de steun is toegekend. Een investeringsproject wordt geacht te zijn voltooid wanneer de nationale autoriteiten het als voltooid accepteren. Indien de termijn van zes maanden niet wordt gehaald, moet, per maand vertraging, 25 % van het bedrag aan steun dat is toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies of belastingvoordelen, worden terugbetaald, tenzij de vertraging te wijten is aan factoren die buiten de macht van de begunstigde van de steun vallen. Indien de termijn in acht wordt genomen, wordt steun in de vorm van terugbetaalbare voorschotten omgezet in subsidies; zo niet, wordt het terugbetaalbare voorschot binnen vijf jaar na de datum van de toekenning van de steun in gelijke jaarlijkse tranches terugbetaald;*
 - e. *de in aanmerking komende kosten betreffen alle voor de productie van de in punt a) genoemde producten noodzakelijke investeringskosten en de kosten voor het proefdraaien van de nieuwe productiefaciliteiten. De steunintensiteit mag ten hoogste 80 % van de in aanmerking komende kosten bedragen;*
 - f. *de maximaal toegestane steunintensiteit van de rechtstreekse subsidie of het belastingvoordeel mag met nog eens 15 procentpunten worden verhoogd, hetzij indien de investering is voltooid binnen twee maanden na de datum van de toekenning van de steun of de datum dat het belastingvoordeel van toepassing wordt, hetzij indien de steun uit meer dan één lidstaat komt. Indien de steun in de vorm van een terugbetaalbaar voorschot wordt toegekend en de investering binnen*

twee maanden is voltooid, of indien de steun uit meer dan één lidstaat komt, mag een opslag van 15 procentpunten worden toegekend;

- g. steun in het kader van deze maatregel mag niet met andere investeringssteun voor dezelfde in aanmerking komende kosten worden gecombineerd;*
- h. een garantie ter dekking van verliezen mag worden verleend in aanvulling op een rechtstreekse subsidie, belastingvoordeel of terugbetaalbaar voorschot, of als een afzonderlijke steunmaatregel. De garantie ter dekking van verliezen wordt afgegeven uiterlijk één maand nadat de onderneming daartoe een aanvraag heeft ingediend; het bedrag van het te compenseren verlies wordt vastgesteld vijf jaar na de voltooiing van de investering. Het compensatiebedrag wordt berekend als het verschil tussen de som van de investeringskosten, een redelijke winst van 10 % per jaar op de investeringskosten over vijf jaar, en de exploitatiekosten, enerzijds, en de som van de ontvangen rechtstreekse subsidie, de inkomsten over de periode van vijf jaar en de eindwaarde van het project, anderzijds;*
- i. de steun mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening⁵⁶);*
- i bis. in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun⁵⁷ of herstructureringssteun⁵⁸ hebben ontvangen.*

3.9. Steun in de vorm van betalingsuitstel voor belastingen en/of opschorting van sociale premies van werkgevers

- 40. Betalingsuitstel voor belastingen en/of sociale premies kan een waardevol instrument zijn om de liquiditeitskrapte van ondernemingen (met inbegrip van zelfstandigen) te verkleinen en werkgelegenheid veilig te stellen. Wanneer dergelijk betalingsuitstel algemeen wordt toegepast en daardoor niet bepaalde ondernemingen of bepaalde producties worden begunstigd, valt dit uitstel niet onder artikel 107, lid 1, VWEU. Indien het uitstel bijvoorbeeld beperkt is tot bepaalde sectoren, regio's of soorten ondernemingen, dan is er steun mee gemoeid in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU⁵⁹.*

⁵⁶ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

⁵⁷ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁵⁸ Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁵⁹ Zie ook punt 118 van de mededeling van de Commissie over het begrip "staatssteun" in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (PB C 262 van 19.7.2016, blz. 1).

41. *De Commissie zal op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU steunregelingen als verenigbaar met de interne markt beschouwen die bestaan in tijdelijk betalingsuitstel voor belastingen of sociale premies dat geldt voor ondernemingen (met inbegrip van zelfstandigen) die bijzonder worden getroffen door de uitbraak van COVID-19, bijvoorbeeld in specifieke sectoren, regio's of voor ondernemingen van een bepaalde omvang. Dit geldt ook voor maatregelen ten aanzien van fiscale en socialezekerheidsverplichtingen die de liquiditeitskrapte moeten verlichten waarmee de begunstigden worden geconfronteerd, met inbegrip van, doch niet beperkt tot, uitstel voor in tranches verschuldigde betalingen, gemakkelijkere toegang tot betalingsregelingen voor belastingschulden en de toekenning van rentevrije perioden, opschorting van invordering van belastingschulden, en versnelde belastingteruggave. De steun moet worden toegekend vóór 31 december 2021 en de einddatum voor het uitstel mag niet later dan 31 december 2022 zijn.*

3.10. Steun in de vorm van loonsubsidies voor werknemers om ontslagen tijdens de COVID-19-uitbraak te vermijden

42. *Om de werkgelegenheid veilig te stellen, mogen lidstaten overwegen bij te dragen in de loonkosten van ondernemingen die anders vanwege de COVID-19-uitbraak personeel zouden ontslaan of in het met loon gelijkwaardige inkomen van zelfstandigen die vanwege de vaststelling van nationale maatregelen in respons op de COVID-19-uitbraak overgingen tot opschorting of vermindering van hun bedrijfsactiviteiten. Indien dergelijke steunregelingen voor de gehele economie gelden, vallen ze buiten het toepassingsgebied van het staatssteuntoezicht van de Unie, aangezien ze niet selectief zijn. Daarentegen worden die regelingen geacht ondernemingen een selectief voordeel op te leveren indien ze beperkt worden tot bepaalde sectoren, regio's of soorten ondernemingen.*

43. *Indien dergelijke maatregelen steun vormen, zal de Commissie deze op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:*

- a. *de steun is bedoeld om ontslagen tijdens de COVID-19-uitbraak te vermijden (en om de voortzetting van de bedrijfsactiviteiten van zelfstandigen te garanderen);*
- b. *de steun wordt in de vorm van regelingen toegekend aan ondernemingen in specifieke sectoren, regio's of van een bepaalde omvang die door de COVID-19-uitbraak bijzonder worden getroffen;*
- c. *de individuele steunverleningen van de loonsubsidieregelingen worden uiterlijk 31 december 2021 toegekend, ten behoeve van werknemers die anders zouden worden ontslagen als gevolg van de opschorting of inkringing van bedrijfsactiviteiten door de uitbraak van COVID-19 (of ten behoeve van zelfstandigen wier bedrijfsactiviteiten negatieve effecten ondervinden van de COVID-19-uitbraak), en op voorwaarde dat de in aanmerking komende personeelsleden gedurende de volledige periode waarvoor de steun wordt toegekend, ononderbroken in dienst blijven (of op voorwaarde dat de desbetreffende bedrijfsactiviteit van de zelfstandige wordt gehandhaafd gedurende de volledige periode waarvoor de steun wordt toegekend);*

- d. *de maandelijkse loonsubsidie mag maximaal 80 % van het brutomaandloon (inclusief de sociale premies van werkgevers) van de in aanmerking komende personeelsleden bedragen (of 80 % van het gemiddelde met loon gelijkwaardige inkomen van de zelfstandige). De lidstaten mogen, met name ten behoeve van categorieën met een laag loon, ook alternatieve berekeningsmethoden voor de steunintensiteit aanmelden, zoals het gebruik van het nationale gemiddelde loon, het minimumloon of de maandelijkse brutoloonkosten van de betrokken werknemers (of het gemiddelde met loon gelijkwaardige inkomen van de zelfstandige) vóór de COVID-19-uitbraak, op voorwaarde dat de steun evenredig blijft;*
- e. *de loonsubsidie mag worden gecombineerd met andere algemeen beschikbare of selectieve maatregelen ter ondersteuning van de werkgelegenheid, mits de gecombineerde steun niet resulteert in overcompensatie van de loonkosten van de betrokken personeelsleden. Loonsubsidies mogen verder worden gecombineerd met betalingsuitstel voor belastingen en betalingsuitstel voor sociale premies.*

43 bis. Voor zover die regeling ook personeelsleden van kredietinstellingen of financiële instellingen omvat, heeft steun aan die instellingen niet tot doel hun levensvatbaarheid, liquiditeit of solvabiliteit veilig te stellen of te herstellen, gezien de overwegend sociale doelstelling van dit soort steun⁶⁰. De Commissie is bijgevolg van oordeel dat dergelijke steun niet mag worden aangemerkt als buitengewone openbare financiële steun in de zin van artikel 2, lid 1, punt 28, van de richtlijn herstel en afwikkeling van banken en artikel 3, lid 1, punt 29, van de verordening gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme, en niet mag worden getoetst aan de staatssteunregels die op de banksector van toepassing zijn⁶¹.

3.11. Herkapitalisatiemaatregelen

- 44. *Deze tijdelijke kaderregeling stelt op grond van de EU-staatssteunregels de criteria vast op basis waarvan de lidstaten in de vorm van eigenvermogens- en/of hybride kapitaalinstrumenten overheidssteun mogen verschaffen aan ondernemingen die als gevolg van de COVID-19-uitbraak met financiële moeilijkheden worden geconfronteerd⁶². Doel ervan is te voorkomen dat ondernemingen die vóór de COVID-19-uitbraak levensvatbaar waren, door de disruptie van de economie de markt verlaten terwijl dat eigenlijk niet hoefde. Herkapitalisaties mogen dus niet hoger zijn dan het minimum dat noodzakelijk is om de levensvatbaarheid van de begunstigde ervan te garanderen, en mogen niet verder gaan dan het herstel van de kapitaalstructuur van de begunstigde zoals die bestond vóór de COVID-19-uitbraak. Grote ondernemingen moeten verslag uitbrengen over de wijze waarop de ontvangen steun hun activiteiten ondersteunt in overeenstemming met de EU-doelstellingen en nationale verplichtingen*

⁶⁰ Zie, per analogiam, besluit van de Commissie betreffende steunmaatregel SA.49554 — Cyprus — Cypriotische regeling voor niet-renderende leningen met hoofdverblijven als zekerheid (Estia), punt 73, en besluit van de Commissie betreffende steunmaatregel SA.53520 — Griekenland — Beschermingsregeling hoofdverblijven, punt 71.

⁶¹ Zie punt 6 van deze mededeling.

⁶² De mogelijkheid om steun te bieden in de vorm van eigenvermogens- en/of hybride kapitaalinstrumenten, maar voor veel lagere nominale bedragen, wordt al geboden onder de voorwaarden die in punt 3.1 van deze mededeling zijn vastgesteld.

met betrekking tot de groene en digitale transformatie, waaronder de EU-doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050.

45. *Tegelijkertijd onderstreept de Commissie dat het verschaffen van nationale overheidssteun in de vorm van eigenvermogens- en/of hybride kapitaalinstrumenten, in het kader van regelingen of in specifieke gevallen, alleen mag worden overwogen indien geen andere geschikte oplossing kan worden gevonden. Voorts moeten aan de uitgifte van dergelijke instrumenten strenge voorwaarden worden gekoppeld, omdat zij de concurrentie tussen ondernemingen zeer sterk verstoren. Aan dergelijke maatregelen moeten dus heldere voorwaarden worden gekoppeld wat betreft de toetreding tot, de beloning en de exit van de Staat uit het eigen vermogen van de betrokken ondernemingen, governancebepalingen en passende maatregelen om concurrentievervalsingen beperkt te houden. Tegen deze achtergrond stipt de Commissie aan dat als de nationale steunmaatregelen zodanig vorm krijgen dat zij voldoen aan de EU-beleidsdoelstellingen met betrekking tot de groene en digitale transformatie van de economieën, een duurzamere langetermijngroei mogelijk zal worden en de transformatie naar de overeengekomen EU-doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050 zal worden bevorderd.*

3.11.1. Toepasselijkheid

46. *De volgende voorwaarden zijn van toepassing op herkapitalisatieregelingen en individuele herkapitalisatiemaatregelen die de lidstaten uit hoofde van deze mededeling voor niet-financiële ondernemingen nemen (gezamenlijk “COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen” genoemd), die niet onder punt 3.1 van deze mededeling vallen. Zij zijn van toepassing op COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen voor grote ondernemingen en kmo's⁶³.*
47. *De volgende voorwaarden zijn ook van toepassing op achtergestelde schuldinstrumenten die de beide in punt 27 bis, i) en ii), in punt 3.3 van deze mededeling vermelde plafonds overschrijden.*
48. *De COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen mogen niet later worden toegekend dan 31 december 2021.*

3.11.2. Voorwaarden om in aanmerking te komen en toegangsvoorwaarden

49. *De COVID-19-herkapitalisatiemaatregel moet aan de volgende voorwaarden voldoen:*
- a. *zonder de maatregel van de Staat zou de begunstigde failliet gaan of ernstige moeilijkheden ondervinden om zijn activiteiten te handhaven. Deze moeilijkheden mogen worden aangetoond door de verslechtering van met name de verhouding tussen het vreemd en het eigen vermogen van de begunstigde of vergelijkbare indicatoren;*

⁶³ Zoals uiteengezet in punt 16 van de mededeling, blijft aanmelding van een alternatieve aanpak mogelijk op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU.

- b. *het is in het gemeenschappelijk belang om in te grijpen. Dat kan gaan om het vermijden van sociale problemen en marktfalen als gevolg van een aanzienlijk verlies van werkgelegenheid, de verdwijning van een innovatieve onderneming, de verdwijning van een systeemrelevante onderneming, het risico op verstoring van een belangrijke dienstverlening, of vergelijkbare situaties die door de betrokken lidstaat naar behoren worden onderbouwd;*
 - c. *de begunstigde is niet in staat om tegen betaalbare voorwaarden financiering op de markten te vinden en de horizontale maatregelen die in de betrokken lidstaat bestaan om liquiditeitsbehoeften te dekken, zijn ontoereikend om zijn levensvatbaarheid te garanderen, en*
 - d. *de begunstigde is geen onderneming die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerde (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening⁶⁴);*
 - d bis. *in afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun⁶⁵ of herstructureringssteun⁶⁶ hebben ontvangen.*
50. *De lidstaten mogen COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen uit hoofde van een door de Commissie goedgekeurde steunregeling slechts toekennen na een schriftelijk verzoek daartoe van de beoogde begunstigde ondernemingen. Voor steun die individueel moet worden aangemeld, moeten de lidstaten bij de aanmelding van de individuele steunmaatregel bij de Commissie het bewijs van dat schriftelijk verzoek voegen.*
51. *De voorschriften van dit punt en van de punten 3.11.4, 3.11.5, 3.11.6 en 3.11.7 zijn zowel op regelingen als op individuele steunmaatregelen voor COVID-19-herkapitalisatie van toepassing. Bij de goedkeuring van een regeling zal de Commissie verlangen dat individuele steun boven de drempel van 250 miljoen EUR afzonderlijk wordt aangemeld. Met betrekking tot dergelijke aanmeldingen zal de Commissie beoordelen of de bestaande financiering op de markt of de horizontale maatregelen ter dekking van liquiditeitsbehoeften ontoereikend zijn om de levensvatbaarheid van de onderneming te garanderen; of de gekozen herkapitalisatie-instrumenten en de daaraan verbonden voorwaarden geschikt zijn om de ernstige moeilijkheden van de begunstigde aan te pakken; of de steun evenredig is; en of aan de voorwaarden in dit punt en in de punten 3.11.4, 3.11.5, 3.11.6 en 3.11.7 is voldaan.*

⁶⁴ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

⁶⁵ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁶⁶ Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

3.11.3. Soorten herkapitalisatiemaatregelen

52. *De lidstaten kunnen COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen nemen in de vorm van twee verschillende soorten herkapitalisatie-instrumenten:*
- a. *eigenvermogensinstrumenten, met name de uitgifte van nieuwe gewone aandelen of preferente aandelen, en/of*
 - b. *instrumenten met een eigenvermogenscomponent (“hybride kapitaalinstrumenten” genoemd)⁶⁷, met name winstdelingsrechten, stille inbrengen en converteerbare gedekte of ongedekte obligaties.*
53. *De maatregel van de Staat kan bestaan in een variant van de bovengenoemde instrumenten of in een combinatie van eigenvermogensinstrumenten en hybride kapitaalinstrumenten. De lidstaten mogen ook op de bovengenoemde instrumenten inschrijven in het kader van een openbare aanbidding, op voorwaarde dat de daaruit resulterende maatregel van de Staat in een begunstigde voldoet aan de voorwaarden die in dit punt 3.11 van de mededeling zijn vastgesteld. De lidstaat moet ervoor zorgen dat de gekozen herkapitalisatie-instrumenten en de daaraan verbonden voorwaarden het meest geschikt zijn om aan de herkapitalisatiebehoeften van de begunstigde te voldoen, en tegelijkertijd de concurrentie het minst verstoren.*

3.11.4. Bedrag van de herkapitalisatie

54. *Om de evenredigheid van de steun te waarborgen, mag het bedrag van de COVID-19-herkapitalisatie niet meer bedragen dan het minimum dat nodig is om de levensvatbaarheid van de begunstigde te garanderen, en mag het niet verder gaan dan het herstellen van de kapitaalstructuur van de begunstigde tot die van vóór de COVID-19-uitbraak, d.w.z. de situatie op 31 december 2019. Bij de beoordeling van de evenredigheid van de steun moet rekening worden gehouden met staatssteun die in de context van de COVID-19-uitbraak ontvangen of gepland is⁶⁸.*

3.11.5. Vergoeding en exit van de Staat

Algemene beginselen

55. *De Staat moet voor de investering een passende vergoeding ontvangen. Hoe dichter de vergoeding de marktvoorwaarden benadert, hoe kleiner de potentiële concurrentievervalsing als gevolg van de maatregel van de Staat.*

⁶⁷ Hybride kapitaalinstrumenten zijn instrumenten die zowel kenmerken van schuld als kenmerken van eigen vermogen hebben. Converteerbare obligaties worden bijvoorbeeld als obligaties vergoed totdat zij in eigen vermogen worden omgezet. De beoordeling van de totale vergoeding voor hybride kapitaalinstrumenten hangt dus enerzijds af van hun vergoeding zolang zij op schuld lijkende instrumenten zijn, en anderzijds van de voorwaarden waarop zij in op eigen vermogen lijkende instrumenten kunnen worden omgezet.

⁶⁸ Voor de toepassing van dit punt 3.11.4 moeten hybride instrumenten die door de Staat zijn toegekend, als eigen vermogen worden geteld.

56. *De COVID-19-herkapitalisatie moet worden afgelost zodra de economie stabiliseert. De Commissie acht het passend om de begunstigde voldoende tijd te geven om de herkapitalisatie af te lossen. De lidstaat moet een mechanisme invoeren om aflossing geleidelijk te stimuleren.*
57. *De vergoeding voor de COVID-19-herkapitalisatiemaatregel moet worden verhoogd om met de marktprijzen te convergeren, zodat er voor de begunstigde en voor de andere aandeelhouders een stimulans is om de herkapitalisatiemaatregel van de Staat af te lossen, en het risico op concurrentievervalsingen tot een minimum wordt beperkt.*
58. *Hieruit volgt dat COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen moeten voorzien in passende stimulansen voor ondernemingen om de herkapitalisatie af te lossen en op zoek te gaan naar alternatief kapitaal wanneer de marktomstandigheden dat toelaten, door voor de herkapitalisatie een voldoende hoge vergoeding te verlangen.*
59. *Als alternatief voor de hieronder vastgestelde vergoedingsmethoden mogen de lidstaten regelingen of individuele maatregelen aanmelden waarin de vergoedingsmethode is aangepast aan de kenmerken en de rang van het kapitaalinstrument, op voorwaarde dat deze alles bij elkaar genomen tot een soortgelijke uitkomst leiden wat de stimulerende effecten op de exit van de Staat betreft, en tot een vergelijkbare algemene impact op de vergoeding van de Staat.*

Vergoeding voor eigenvermogensinstrumenten

60. *Een kapitaalinjectie door de Staat, of een gelijkwaardige maatregel, moet plaatsvinden tegen een prijs die niet hoger is dan de gemiddelde koers van het aandeel van de begunstigde in de 15 dagen die voorafgaan aan het verzoek om de kapitaalinjectie. Als de begunstigde geen beursgenoteerde onderneming is, moet een schatting van zijn marktwaarde worden gemaakt door een onafhankelijke deskundige of op een andere evenredige manier.*
61. *Elke herkapitalisatiemaatregel moet een verhogingsmechanisme met oplopende vergoeding van de Staat omvatten, zodat de begunstigde ertoe wordt gestimuleerd de kapitaalinjecties van de Staat terug te kopen. Deze verhoging van de vergoeding kan plaatsvinden door aan de Staat extra aandelen⁶⁹ toe te kennen, of door middel van andere mechanismen, en moet overeenstemmen met een verhoging van de vergoeding van de Staat met ten minste 10 % (voor de door de COVID-19-eigenvermogensinjectie door de Staat verkregen deelneming die niet is terugbetaald), voor elk van de oplopende trappen:*
 - a. *als de Staat vier jaar na de COVID-19-eigenvermogensinjectie niet ten minste 40 procent van zijn door deze eigenvermogensinjectie verkregen deelneming in het eigen vermogen heeft verkocht, zal het verhogingsmechanisme worden geactiveerd;*

⁶⁹ Extra aandelen kunnen bijvoorbeeld worden toegekend door middel van de uitgifte van converteerbare obligaties op de datum van de herkapitalisatie, die op de datum van activering van het verhogingsmechanisme in eigen vermogen zullen worden omgezet.

- b. *als de Staat zes jaar na de COVID-19-eigenvermogensinjectie zijn door deze eigenvermogensinjectie verkregen deelneming in het eigen vermogen nog niet volledig heeft verkocht, zal het verhogingsmechanisme opnieuw worden geactiveerd*⁷⁰.

Als de begunstigde geen beursgenoteerde onderneming is, mogen de lidstaten besluiten elk van de twee stappen één jaar later uit te voeren, namelijk vijf jaar respectievelijk zeven jaar na de toekenning van de COVID-19-eigenvermogensinjectie.

62. *De Commissie kan alternatieve mechanismen aanvaarden, op voorwaarde dat deze alles bij elkaar genomen tot een soortgelijke uitkomst leiden wat de stimulerende effecten op de exit van de Staat betreft, en tot een vergelijkbare algemene impact op de vergoeding van de Staat.*
63. *De begunstigde moet te allen tijde de mogelijkheid hebben om het eigenvermogensbelang dat de Staat heeft verworven, terug te kopen. Om te garanderen dat de Staat een passende vergoeding voor de investering ontvangt, moet de terugkoopprijs het hoogste bedrag zijn van i) de nominale investering door de Staat, vermeerderd met een jaarlijkse rentevergoeding die 200 basispunten hoger is dan vermeld in de onderstaande tabel⁷¹, of ii) de marktprijs op het moment van de terugkoop.*
64. *Bij wijze van alternatief mag de Staat te allen tijde zijn eigenvermogensbelang tegen marktprijzen verkopen aan andere kopers dan de begunstigde. Die verkoop vereist in beginsel een open en niet-discriminerende raadpleging van potentiële kopers of een verkoop op de beurs. De Staat mag de bestaande aandeelhouders, d.w.z. de aandeelhouders vóór de COVID-19-herkapitalisatie, voorkeursrechten geven om te kopen tegen de prijs die voortkomt uit de openbare raadpleging. Als de Staat zijn eigenvermogensbelang verkoopt tegen een prijs die lager is dan de in punt 63 vastgestelde minimumprijs, blijven de in punt 3.11.6 vastgestelde governanceregels van toepassing tot ten minste vier jaar na de toekenning van de COVID-19-eigenvermogensinjectie.*
- 64 bis. *Als de Staat de enige bestaande aandeelhouder is, mag de aflossing van de COVID-19-herkapitalisatie de volgende vorm aannemen, onverminderd punt 64. Op voorwaarde dat er twee jaar zijn verstreken sinds de toekenning van de COVID-19-herkapitalisatie:*
- a. *is de in punt 64 bedoelde verkoopprocedure niet vereist en*

⁷⁰ Bijvoorbeeld indien de vergoeding oploopt door aan de Staat extra aandelen toe te kennen. Als de deelneming van de Staat in een begunstigde 40 % bedraagt als gevolg van zijn kapitaalinjectie, en als de Staat zijn deelneming niet vóór de vereiste datum verkoopt, moet de deelneming van de Staat met ten minste $0,1 \times 40 \% = 4 \%$ toenemen tot 44 % vier jaar na de COVID-19-eigenvermogensinjectie, en tot 48 % zes jaar na de COVID-19-eigenvermogensinjectie, met een overeenkomstige verwatering van de belangen van de andere aandeelhouders tot gevolg.

⁷¹ De verhoging met 200 basispunten is niet van toepassing in jaar 8 en daarna.

- b. mag de in punt 64 bedoelde open en niet-discriminerende raadpleging worden vervangen door een waardering van de begunstigde die wordt uitgevoerd door een entiteit die onafhankelijk is van die begunstigde en van de Staat. Als uit die onafhankelijke waardering een positieve marktwaarde blijkt, wordt de Staat geacht tot een exit uit de COVID-19-herkapitalisatie te zijn overgegaan, ook al blijft de begunstigde in handen van de Staat. Als de positieve marktwaarde echter lager is dan de in punt 63 vastgestelde minimumprijs, blijven de in punt 3.11.6 vastgestelde governanceregels van toepassing tot ten minste vier jaar na de toekenning van de COVID-19-herkapitalisatiemaatregel. Voor COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen van meer dan 250 miljoen EUR moet de lidstaat die onafhankelijke waardering indienen bij de Commissie. De Commissie mag in elk geval op eigen initiatief verzoeken om indiening van de onafhankelijke waardering en mag deze evalueren om ervoor te zorgen dat deze voldoet aan de norm die is vastgesteld om ervoor te zorgen dat transacties in overeenstemming zijn met het marktgedrag.

64 ter. Als de Staat een van de bestaande aandeelhouders is, mag de aflossing van de COVID-19-herkapitalisatie de volgende vorm aannemen, als alternatief voor punt 64. Op voorwaarde dat er twee jaar zijn verstreken sinds de toekenning van de COVID-19-herkapitalisatie:

- a. voor het deel van het COVID-19-eigen vermogen dat de Staat zou moeten behouden om zijn deelneming terug te brengen naar die van vóór de COVID-19-herkapitalisatie, is de mogelijkheid van punt 64 bis van toepassing. Als de Staat een aanzienlijk deel van de aandelen van de begunstigde onderneming aan particuliere investeerders verkoopt via een concurrerende procedure als bedoeld in punt 64, kan die procedure voor de toepassing van punt 64 bis worden beschouwd als een onafhankelijke waardering;
- b. voor het overige deel van het COVID-19-eigen vermogen is punt 64 van toepassing. Dit houdt met name in dat een concurrerende procedure moet worden gevolgd. De Staat heeft niet de in punt 64 genoemde voorkeursrechten aangezien hij dat recht reeds heeft uitgeoefend bij de toepassing van punt a) hierboven⁷².

Als de aflossing van de COVID-19-herkapitalisatie slechts betrekking heeft op een deel van het COVID-19-eigen vermogen, zijn de bovenstaande punten a) en b) van toepassing op dat deel van het COVID-19-eigen vermogen.

⁷² Voorbeeld: vóór de herkapitalisatie bezit de Staat 50 % van de begunstigde onderneming. Na de COVID-19-herkapitalisatie bezit de Staat 90 % van de onderneming (10 % daarvan heeft betrekking op aandelen in staatsbezit van vóór COVID-19 en 80 % heeft betrekking op COVID-19-aandelen). Twee jaar na de COVID-19-herkapitalisatie verkoopt de Staat 40 % van de onderneming (overeenkomend met 50 % van de COVID-19-aandelen) via een concurrerende procedure aan particuliere investeerders (voor een positieve marktwaarde), met toepassing van punt 64 ter, onder b)). De Staat behoudt het resterende deel op grond van punt 64 ter, onder a). De verkoop is vergelijkbaar met een onafhankelijke waardering van de onderneming. De Staat wordt geacht de COVID-19-herkapitalisatie te hebben afgelost aangezien het deel COVID-19-aandelen dat hij behoudt, zijn deelneming herstelt tot het niveau van vóór COVID-19, namelijk 50 %, en gelijkwaardig is aan een uitoefening door de Staat van zijn voorkeursrecht uit hoofde van punt 64. Als de marktprijs van het COVID-19-eigen vermogen lager ligt dan de in punt 63 vastgestelde minimumprijs, blijven de in punt 3.11.6 vastgestelde governanceregels nog twee jaar van toepassing.

Vergoeding voor hybride kapitaalinstrumenten

65. De totale vergoeding voor hybride kapitaalinstrumenten moet op passende wijze de volgende elementen in rekening brengen:
- de kenmerken van het gekozen instrument, daaronder begrepen het niveau van achterstelling, het risico en alle betalingsvoorwaarden;
 - de ingebouwde prikkels voor exit (zoals clausules voor oplopende vergoedingen en aflossing), en
 - een passende benchmarkrentevoet.
66. De minimumvergoeding voor hybride kapitaalinstrumenten totdat zij in op eigen vermogen lijkende instrumenten worden omgezet, moet ten minste gelijk zijn aan het basispercentage (eenjaars IBOR of gelijkwaardig, zoals gepubliceerd door de Commissie⁷³), vermeerderd met de hieronder vastgestelde premie.

Vergoeding voor hybride kapitaalinstrumenten: eenjaars IBOR +

Soort begunstigde	1e jaar	2e en 3e jaar	4e en 5e jaar	6e en 7e jaar	8e jaar en daarna
<i>Kmo's</i>	225 <i>basispunten</i>	325 <i>basispunten</i>	450 <i>basispunten</i>	600 <i>basispunten</i>	800 <i>basispunten</i>
<i>Grote ondernemingen</i>	250 <i>basispunten</i>	350 <i>basispunten</i>	500 <i>basispunten</i>	700 <i>basispunten</i>	950 <i>basispunten</i>

67. De omzetting van hybride kapitaalinstrumenten in eigen vermogen moet plaatsvinden tegen 5 procent of meer onder TERP (Theoretical Ex-Rights Price — theoretische ex-rechten prijs) op het moment van de omzetting.
68. Na de omzetting in eigen vermogen moet in een verhogingsmechanisme worden voorzien met oplopende vergoeding van de Staat, zodat de begunstigden ertoe worden aangezet om de kapitaalinjecties door de Staat terug te kopen. Als het door de COVID-19-maatregel door de Staat verkregen eigen vermogen twee jaar na de omzetting in eigen vermogen nog altijd in handen is van de Staat, moet de Staat een extra eigendomsbelang in de begunstigde ontvangen bovenop zijn resterende deelneming als gevolg van de omzetting door de Staat van de COVID-19-hybride kapitaalinstrumenten. Dit extra eigendomsbelang moet ten minste 10 procent bedragen van de resterende deelneming als gevolg van de omzetting door de Staat van de COVID-19-hybride kapitaalinstrumenten. De Commissie kan alternatieve verhogingsmechanismen aanvaarden, op voorwaarde dat

⁷³ Basispercentages berekend overeenkomstig de mededeling van de Commissie over de herziening van de methode waarmee de referentie- en disconteringspercentages worden vastgesteld (PB C 14 van 19.1.2008, blz. 6) en gepubliceerd op de website van DG Concurrentie op https://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates.html.

deze hetzelfde stimulerende effect en een vergelijkbare algemene impact op de vergoeding van de Staat hebben.

- 69. De lidstaten mogen een beprijzingsformule kiezen die daarnaast ook aanvullende clausules voor oplopende vergoedingen of terugbetaling bevat. Deze kenmerken moeten zodanig worden ontworpen dat zij de begunstigde ertoe aanzetten om de herkapitalisatiesteun van de Staat vroegtijdig te beëindigen. De Commissie kan ook alternatieve beprijzingsmethoden aanvaarden, op voorwaarde dat deze resulteren in vergoedingen die hoger zijn dan, of vergelijkbaar met, de volgens de bovenstaande methode berekende vergoedingen.*
- 70. Aangezien hybride instrumenten sterk van aard uiteenlopen, biedt de Commissie geen richtsnoeren voor alle soorten instrumenten. Hybride instrumenten moeten in elk geval de bovenvermelde beginselen volgen en de verschuldigde vergoeding moet het risico van het specifieke instrument weerspiegelen.*

3.11.6. Governance en het voorkomen van buitensporige concurrentieverstoringen

- 71. Om buitensporige concurrentieverstoringen te voorkomen, mogen begunstigden geen met staatssteun gefinancierde agressieve commerciële expansie opzetten of buitensporige risico's nemen. Als algemeen beginsel geldt dat hoe kleiner het eigenvermogensbelang van de lidstaat en hoe hoger de vergoeding, des te minder waarborgen er nodig zijn.*
- 72. Als de begunstigde van een COVID-19-herkapitalisatiemaatregel van meer dan 250 miljoen EUR een onderneming is met aanzienlijke marktmacht op ten minste één van de relevante markten waarop zij actief is, moeten de lidstaten aanvullende maatregelen voorstellen om de daadwerkelijke mededinging op die markten te vrijwaren. Als lidstaten dergelijke maatregelen voorstellen, mogen zij met name structurele of gedragstoezeggingen voorstellen waarin is voorzien in de mededeling van de Commissie betreffende op grond van Verordening (EG) nr. 139/2004 van de Raad en Verordening (EG) nr. 802/2004 van de Commissie aanvaardbare corrigerende maatregelen.*
- 73. Het is begunstigden die een COVID-19-herkapitalisatiemaatregel ontvangen, verboden om daarvoor commerciële doeleinden mee uit te pakken.*
- 74. Zolang niet ten minste 75 % van de COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen is afgelost, mogen andere begunstigden dan kmo's geen belang van meer dan 10 % verwerven in concurrenten of andere marktdeelnemers in dezelfde branche, met inbegrip van upstream- en downstreamactiviteiten.*
- 75. In uitzonderlijke omstandigheden, en onverminderd de concentratiecontrole, mogen dergelijke begunstigden toch een belang van meer dan 10 % in marktdeelnemers upstream of downstream in hun activiteitengebied verwerven, maar alleen als de verwerving noodzakelijk is om de begunstigde levensvatbaar te houden. De Commissie kan de overname toestaan als dat nodig is om de begunstigde levensvatbaar te houden. De overname mag niet worden uitgevoerd voordat de Commissie hierover een besluit heeft genomen.*

76. *Staatssteun mag niet worden gebruikt voor de kruissubsidiëring van economische activiteiten van geïntegreerde ondernemingen die op 31 december 2019 al in economische moeilijkheden verkeerden. In geïntegreerde ondernemingen moet een duidelijke boekhoudkundige scheiding worden aangebracht om te garanderen dat de herkapitalisatiemaatregel die activiteiten niet ten goede komt.*
77. *Zolang de COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen niet volledig zijn afgelost, mogen begunstigden geen dividend uitkeren, noch niet-verplichte couponbetalingen doen, noch aandelen terugkopen, behalve met betrekking tot de Staat.*
78. *Zolang niet ten minste 75 % van de COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen is afgelost, mag de beloning van elk lid van het management van de begunstigden niet hoger zijn dan het vaste deel van zijn/haar beloning op 31 december 2019. Voor personen die op of na de herkapitalisatie lid worden van het management, is de toepasselijke limiet de vaste beloning van de leden van het management met hetzelfde niveau van verantwoordelijkheid op 31 december 2019. In geen geval mogen bonussen of andere variabele of vergelijkbare beloningselementen worden betaald.*
- 78 bis. *Indien de Staat een bestaande aandeelhouder is, d.w.z. vóór de COVID-19-eigenvermogensinjectie, en:*
- a. de Staat injecteert nieuw eigen vermogen onder dezelfde voorwaarden als particuliere investeerders en naar rato van zijn bestaande deelneming (of lager), en*
 - b. de particuliere deelneming is aanzienlijk (in beginsel ten minste 30 % van het geïnjecteerde nieuwe eigen vermogen), en*
 - c. de nieuwe eigenvermogensinjectie van de Staat vormt staatssteun vanwege haar bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld vanwege een andere maatregel die de onderneming ten goede komt,*
- is het niet nodig om specifieke voorwaarden voor de exit van de Staat op te leggen en is het volgende van toepassing:*
- i. de punten 61 en 62 zijn niet van toepassing op een dergelijke COVID-19-eigenvermogensinjectie;*
 - ii. in afwijking van de punten 74, 75 en 78 zijn het overnameverbod en het plafond voor de vergoeding voor het management beperkt tot drie jaar;*
 - iii. in afwijking van punt 77 wordt het verbod op de uitkering van dividenden opgeheven voor de houders van de nieuwe aandelen. Voor bestaande aandelen wordt het verbod op de uitkering van dividenden opgeheven op voorwaarde dat het belang in de onderneming van de houders van die bestaande aandelen alles bij elkaar verwaterd is tot minder dan 10 %. Indien het belang in de onderneming van de houders van bestaande aandelen alles bij elkaar niet verwaterd is tot minder dan 10 %, is het verbod op de uitkering van dividenden voor bestaande aandeelhouders van toepassing gedurende drie jaar. In elk geval wordt de verschuldigde vergoeding voor COVID-19-hybride kapitaalinstrumenten en achtergestelde schuldinstrumenten die*

in handen zijn van de Staat, betaald voordat dividenden worden betaald aan aandeelhouders in een bepaald jaar;

iv. de vereisten van punt 3.11.7 zijn niet van toepassing, met uitzondering van de rapportageverplichtingen van punt 83, die gedurende drie jaar van toepassing zijn; en

v. alle andere voorwaarden die in punt 3.11 zijn vastgesteld, zijn van overeenkomstige toepassing.

78 ter. Indien de Staat eigen vermogen injecteert in een onderneming waarin hij geen bestaande aandeelhouder is (d.w.z. vóór de COVID-19-eigenvermogensinjectie), en

a. hij injecteert nieuw eigen vermogen onder dezelfde voorwaarden als particuliere investeerders, en

b. de particuliere deelneming is aanzienlijk (in beginsel ten minste 30 % van het geïnjecteerde nieuwe eigen vermogen), en

c. indien de eigenvermogensinjectie van de Staat staatssteun vormt vanwege haar bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld vanwege een andere maatregel die de onderneming ten goede komt,

is het volgende van toepassing:

i. in afwijking van punt 77 wordt het verbod op de uitkering van dividenden opgeheven voor alle houders van de nieuwe aandelen. Voor bestaande aandelen wordt het verbod op de uitkering van dividenden opgeheven, op voorwaarde dat het belang in de onderneming van de houders van die bestaande aandelen alles bij elkaar verwaterd is tot minder dan 10 %. In elk geval wordt de verschuldigde vergoeding voor COVID-19-hybride kapitaalinstrumenten en achtergestelde schuldinstrumenten die in handen zijn van de Staat, betaald voordat dividenden worden betaald aan aandeelhouders in een bepaald jaar; en

ii. alle andere voorwaarden die in punt 3.11 zijn vastgesteld, zijn van overeenkomstige toepassing.

3.11.7. Exitstrategie van de Staat uit de deelneming als gevolg van de herkapitalisatie en rapportageverplichtingen

79. Andere begunstigden dan kmo's die een COVID-19-herkapitalisatie van meer dan 25 % van het eigen vermogen op het moment van de maatregel hebben ontvangen, moeten aantonen over een geloofwaardige exitstrategie voor de deelneming van de lidstaat te beschikken, tenzij de maatregel van de Staat binnen twaalf maanden na de datum van toekenning van de steun wordt verlaagd tot minder dan 25 % van het eigen vermogen⁷⁴.

80. De exitstrategie moet het volgende omvatten:

⁷⁴ Voor de toepassing van dit punt 3.11.7 moeten hybride instrumenten die door de Staat zijn toegekend, als eigen vermogen worden geteld.

- a. *het plan van de begunstigde voor de voortzetting van zijn activiteit en het gebruik van de door de Staat geïnvesteerde middelen, met inbegrip van een tijdschema voor de betaling van de vergoeding en voor de aflossing van de investering door de Staat (gezamenlijk “het terugbetalingsschema” genoemd), en*
 - b. *de maatregelen die de begunstigde en de Staat zullen nemen om zich aan het terugbetalingsschema te houden.*
81. *De exitstrategie moet binnen twaalf maanden na de toekenning van de steun worden opgesteld en bij de lidstaat worden ingediend en moet door de lidstaat worden goedgekeurd.*
82. *Naast de in de punten 79 tot en met 81 beschreven verplichting moeten begunstigten binnen twaalf maanden na de indiening van het terugbetalingsschema, en vervolgens periodiek om de twaalf maanden, aan de lidstaat verslag uitbrengen over de voortgang van de uitvoering van het terugbetalingsschema en de naleving van de voorwaarden in punt 3.11.6.*
83. *Zolang de COVID-19-herkapitalisatiemaatregelen niet volledig zijn afgelost, moeten andere begunstigten van een COVID-19-herkapitalisatie dan kmo's binnen twaalf maanden na de datum van toekenning van de steun, en vervolgens periodiek om de twaalf maanden, informatie over het gebruik van de ontvangen steun publiceren. Die moet met name informatie omvatten over de wijze waarop hun gebruik van de ontvangen steun hun activiteiten ondersteunt in overeenstemming met de EU-doelstellingen en nationale verplichtingen met betrekking tot de groene en digitale transformatie, waaronder de EU-doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050.*
84. *De lidstaat moet jaarlijks aan de Commissie verslag uitbrengen over de uitvoering van het terugbetalingsschema en de naleving van de voorwaarden in punt 3.11.6. Indien de begunstigde een COVID-19-herkapitalisatie van meer dan 250 miljoen EUR heeft ontvangen, moet het verslag informatie bevatten over de naleving van de in punt 54 vastgestelde voorwaarden.*
85. *Als de maatregel van de Staat zes jaar na de COVID-19-herkapitalisatie niet tot minder dan 15 % van het eigen vermogen van de begunstigde is gedaald, moet bij de Commissie een herstructureringsplan overeenkomstig de richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun worden aangemeld. De Commissie zal nagaan of de maatregelen die in het herstructureringsplan worden overwogen, de levensvatbaarheid van de begunstigde garanderen, onder meer in het licht van de EU-doelstellingen en nationale verplichtingen met betrekking tot de groene en digitale transformatie, alsook de exit van de Staat mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad. Als de begunstigde geen beursgenoteerde onderneming is, of een kmo is, mag de lidstaat besluiten pas een herstructureringsplan aan te melden indien de maatregel van de Staat zeven jaar na de COVID-19-herkapitalisatie niet tot minder dan 15 % van het eigen vermogen is gedaald.*

3.12. Steun in de vorm van steun voor niet-gedekte vaste kosten

86. De lidstaten mogen overwegen bij te dragen aan de niet-gedekte vaste kosten van ondernemingen waarvoor de COVID-19-uitbraak heeft geleid tot de opschorting of vermindering van hun bedrijfsactiviteiten.
87. Indien dergelijke maatregelen steun vormen, zal de Commissie deze op grond van artikel 107, lid 3, onder b), VWEU als verenigbaar met de interne markt beschouwen, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- a. de steun wordt uiterlijk 31 december 2021 verleend en dekt niet-gedekte vaste kosten die in de periode tussen 1 maart 2020 en 31 december 2021 zijn gemaakt, met inbegrip van dergelijke kosten die in een deel van die periode (“subsidiabele periode”) zijn gemaakt;
 - b. de steun wordt verleend op grond van een regeling ten behoeve van ondernemingen waarvan de omzet in de subsidiabele periode met ten minste 30 % is gedaald ten opzichte van dezelfde periode in 2019⁷⁵;
 - c. niet-gedekte vaste kosten zijn de vaste kosten die ondernemingen hebben gemaakt tijdens de subsidiabele periode die niet worden gedekt door de winstbijdrage (d.w.z. inkomsten minus variabele kosten) tijdens dezelfde periode en die niet worden gedekt door andere bronnen, zoals verzekeringen, tijdelijke steunmaatregelen die onder deze mededeling vallen of steun uit andere bronnen⁷⁶. De steunintensiteit mag niet meer bedragen dan 70 % van de niet-gedekte vaste kosten, behalve voor micro- en kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) waar de steunintensiteit niet meer mag bedragen dan 90 % van de niet-gedekte vaste kosten. Voor de toepassing van dit punt worden de verliezen van ondernemingen op hun winst- en verliesrekening tijdens de subsidiabele periode⁷⁷ beschouwd als niet-gedekte vaste kosten. De steun in het kader van deze maatregel mag worden verleend op basis van geraamde verliezen, terwijl het definitieve steunbedrag wordt bepaald na de realisatie van de verliezen op basis van gecontroleerde rekeningen of, met een passende motivering van de lidstaat aan de Commissie (bijvoorbeeld in verband met de kenmerken of de omvang van bepaalde soorten ondernemingen), op basis van de fiscale boekhouding. Betalingen die het eindbedrag van de steun overschrijden, moeten worden teruggevorderd;
 - d. de totale steun bedraagt niet meer dan 10 miljoen EUR per onderneming. De steun mag worden toegekend in de vorm van rechtstreekse subsidies, belastingvoordelen en betalingsregelingen of andere vormen van steun, zoals terugbetaalbare voorschotten, garanties, leningen en eigen vermogen, mits de totale nominale waarde van dergelijke maatregelen onder het totale plafond van 10 miljoen EUR

⁷⁵ De referentieperiode is een periode in 2019 ongeacht of de subsidiabele periode in 2020 dan wel in 2021 ligt.

⁷⁶ Voor de toepassing van dit punt hebben de kosten betrekking op vaste en variabele kosten: de vaste kosten worden gemaakt onafhankelijk van het niveau van de output, terwijl de variabele kosten afhankelijk zijn van het niveau van de output.

⁷⁷ Eenmalige bijzonderewaardeverminderingsverliezen zijn niet opgenomen in de berekening van de verliezen in het kader van deze bepaling.

per onderneming blijft; alle gebruikte bedragen moeten brutobedragen zijn, d.w.z. vóór aftrek van belastingen of andere heffingen;

- e. de steun in het kader van deze maatregel mag niet met andere steun voor dezelfde in aanmerking komende kosten worden gecumuleerd;*
- f. de steun mag niet worden toegekend aan ondernemingen die op 31 december 2019 al in moeilijkheden verkeerden (in de zin van de algemene groepsvrijstellingsverordening⁷⁸). In afwijking van het bovenstaande kan steun worden verleend aan micro- of kleine ondernemingen (in de zin van bijlage I bij de algemene groepsvrijstellingsverordening) die op 31 december 2019 reeds in moeilijkheden verkeerden op voorwaarde dat zij volgens het nationale recht niet aan een collectieve insolventieprocedure zijn onderworpen en dat zij geen reddingssteun⁷⁹ of herstructureringssteun⁸⁰ hebben ontvangen.*

4. MONITORING EN VERSLAGLEGGING

- 88. Behalve over de op grond van de punten 3.9, 3.10 en 3.11 toegekende steun moeten de lidstaten de nodige informatie over elke in het kader van deze mededeling toegekende individuele steunmaatregel boven 100 000 EUR⁸¹, en boven 10 000 EUR⁸² in de sectoren primaire landbouw en visserij, binnen twaalf maanden na de toekenning ervan bekendmaken op de uitgebreide staatssteunwebsite of via het IT-instrument van de Commissie⁸³. De lidstaten moeten relevante informatie⁸⁴ over elke op grond van punt 3.11 toegekende individuele herkapitalisatie binnen drie maanden vanaf het moment van de herkapitalisatie bekendmaken op de uitgebreide staatssteunwebsite of via het IT-*

⁷⁸ Zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PB L 187 van 26.6.2014, blz. 1).

⁷⁹ Als zij wel reddingssteun hebben ontvangen, moeten zij de lening al hebben terugbetaald of de garantie al hebben beëindigd op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁸⁰ Als zij wel herstructureringssteun hebben ontvangen, mogen zij niet meer in een herstructureringsplan zitten op het ogenblik dat de steun in het kader van deze mededeling wordt verleend.

⁸¹ Hiermee wordt de informatie bedoeld die wordt gevraagd in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 en in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie. Voor terugbetaalbare voorschotten, garanties, leningen, achtergestelde leningen en andere vormen van steun moet de nominale waarde van het onderliggende instrument per begunstigde worden opgegeven. Voor belastingvoordelen en betalingsregelingen mag het steunbedrag van de individuele steunmaatregel binnen bandbreedtes worden gegeven.

⁸² Hiermee wordt de informatie bedoeld die wordt gevraagd in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie en in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 1388/2014 van de Commissie van 16 december 2014. Voor terugbetaalbare voorschotten, garanties, leningen, achtergestelde leningen en andere vormen van steun moet de nominale waarde van het onderliggende instrument per begunstigde worden opgegeven. Voor belastingvoordelen en betalingsregelingen mag het steunbedrag van de individuele steunmaatregel binnen bandbreedtes worden gegeven.

⁸³ De publieke zoekpagina "State Aid Transparency" geeft toegang tot gegevens over individuele steunverleningen die lidstaten hebben verstrekt om te voldoen aan de Europese eisen inzake transparantie over staatssteun. Deze zijn te vinden op: <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=en>.

⁸⁴ Hiermee wordt de informatie bedoeld die wordt gevraagd in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014, in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie en in bijlage III bij Verordening (EU) nr. 1388/2014 van de Commissie van 16 december 2014.

instrument van de Commissie. De nominale waarde van de herkapitalisatie moet per begunstigde worden opgenomen.

89. De lidstaten moeten de Commissie jaarlijks een verslag voorleggen⁸⁵.
90. *Uiterlijk op 31 december 2021 moeten de lidstaten aan de Commissie verslag uitbrengen over de maatregelen die zijn ingevoerd op basis van de op grond van deze mededeling goedgekeurde regelingen.*
91. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat gedetailleerde dossiers worden aangelegd inzake de verlening van steun die onder deze mededeling valt. Deze dossiers, die alle informatie moeten bevatten die nodig is om te kunnen nagaan of aan de vastgestelde voorwaarden is voldaan, moeten tien jaar na de verlening van steun worden bewaard en op verzoek aan de Commissie worden verstrekt.
92. De Commissie kan om aanvullende informatie verzoeken met betrekking tot de verleende steun, om na te gaan of is voldaan aan de voorwaarden van het besluit van de Commissie waarbij de steunmaatregel is goedgekeurd.

5. SLOTBEPALINGEN

93. *De Commissie past deze mededeling toe met ingang van 19 maart 2020, gelet op de economische gevolgen van de COVID-19-uitbraak, die onmiddellijke actie vereisten. Deze mededeling wordt gerechtvaardigd door de huidige uitzonderlijke omstandigheden en zal niet worden toegepast na 31 december 2021. De Commissie zal alle punten van deze mededeling vóór 31 december 2021 herzien op basis van belangrijke overwegingen inzake mededinging of op economisch gebied. Waar nuttig kan de Commissie ook de door haar gevolgde benadering van bepaalde vraagstukken verder verduidelijken.*
94. De Commissie past de bepalingen van deze mededeling toe op alle relevante aangemelde maatregelen vanaf 19 maart 2020, zelfs indien de maatregelen reeds vóór die datum waren aangemeld.
95. Overeenkomstig de mededeling van de Commissie betreffende de vaststelling van de toepasselijke regels voor de beoordeling van onrechtmatig verleende staatssteun⁸⁶ past de Commissie de volgende regels toe op niet-aangemelde steun:
 - a. deze mededeling, indien de steun na 1 februari 2020 werd verleend;
 - b. de regels die van toepassing waren toen de steun werd verleend, in alle overige gevallen.
96. De Commissie draagt, in nauwe samenwerking met de betrokken lidstaten, zorg voor een snelle besluitvorming na heldere en volledige aanmelding van maatregelen die onder deze mededeling vallen. De lidstaten moeten de Commissie van hun voornemens in kennis stellen en hun plannen om dergelijke maatregelen in te voeren zo snel en volledig

⁸⁵ PB L 140 van 30.4.2004, blz. 1.

⁸⁶ PB C 119 van 22.5.2002, blz. 22.

mogelijk aanmelden. De Commissie zal de lidstaten in dit proces advies en bijstand verstrekken.